

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою Податкова та митна справа
на тему: **«Система оподаткування юридичних осіб»**

Виконавець:

студентка 42 групи ФФБС

Смирнова Ренальда Вадимівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри фінансів
(науковий ступінь, вчене звання)

Дубовик Ольга Юхимівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА-2024

АНОТАЦІЯ

Смирнова Р.В. «Система оподаткування юридичних осіб»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
«07072 Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Податкова та митна справа».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядаються історичні аспекти становлення та розвитку системи оподаткування юридичних осіб в Україні; наведені чинні елементи основних податків і зборів, що сплачуються підприємствами; виявлені сучасні проблеми оподаткування юридичних осіб. Проведено аналіз формування доходів бюджету за рахунок податків з юридичних осіб; досліджено стан податкового навантаження на виробничу діяльність підприємств в Україні, а також на окреме підприємство. На підставі дослідження міжнародного досвіду оподаткування юридичних осіб розроблені шляхи вдосконалення системи оподаткування юридичних осіб в Україні.

Запропоновано: зменшувати оподатковуваний прибуток на витрати на інвестиційну діяльність; для пріоритетних галузей економіки запровадити мінімальну ставку податку на прибуток у розмірі 15%; ввести прогресію в оподаткуванні прибутку підприємств тощо.

Ключові слова: податки, податкові надходження, збори, доходи бюджетів, оподаткування підприємств, податки з юридичних осіб.

ANNOTATION

Smirnova R.V. "System of taxation of legal entities"

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty "07072 Finance, banking and insurance"

(code and name of specialty)

under the educational program "Tax and Customs Affairs".

(name of educational program)

Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024.

The work examines the historical aspects of the formation and development of the system of taxation of legal entities in Ukraine; the current elements of the main taxes and fees paid by enterprises are given; modern problems of taxation of legal entities are identified. An analysis of the formation of budget revenues at the expense of taxes on legal entities was carried out; the state of the tax burden on the production activity of enterprises in Ukraine, as well as on a separate enterprise, was investigated. Ways to improve the system of taxation of legal entities in Ukraine have been developed on the basis of a study of the international experience of taxation of legal entities.

It is proposed: to reduce the taxable income for expenses on investment activities; to introduce a minimum income tax rate of 15% for priority sectors of the economy; to introduce a progression in corporate income taxation, etc.

Keywords: taxes, tax revenues, fees, budget revenues, corporate taxation, taxes on legal entities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	7
1.1. Історичні аспекти становлення та розвитку системи оподаткування юридичних осіб в Україні.....	7
1.2. Характеристика основних податків і зборів, що сплачуються суб'єктами господарювання.....	12
1.3. Проблеми оподаткування юридичних осіб в Україні.....	19
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	27
2.1. Аналіз формування доходів бюджету за рахунок податків з юридичних осіб	27
2.2. Діагностика стану податкового навантаження на виробничу діяльність підприємств в Україні.....	39
2.3. Аналіз податкового навантаження на підприємство.....	46
РОЗДІЛ 3. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	51
3.1. Міжнародний досвід оподаткування юридичних осіб.....	51
3.2. Шляхи вдосконалення системи оподаткування юридичних осіб в Україні.....	62
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Дослідження процесу модернізації податкової системи залишається дуже актуальним, оскільки податкова система є ключовим інструментом управління економікою країни та впливає на багато аспектів життя суспільства. В економіці постійно виникають нові виклики та кризи, такі як: фінансові кризи, пандемії або зміни у світовій торгівлі. Податкова система повинна бути гнучкою, щоб реагувати на такі виклики і забезпечити стабільність економіки. З розвитком нових галузей економіки, таких як: цифрова економіка або зелена економіка, можуть з'являтися нові види доходів та виклики для оподаткування. Дослідження можуть допомогти виявити потреби у змінах податкової політики для адаптації до таких змін. Модернізація податкової системи також має спрямовуватися на забезпечення більшої соціальної справедливості та зменшення економічної нерівності шляхом удосконалення системи оподаткування доходів та майна.

Оподаткування юридичних осіб є одним з основних джерел надходження бюджетних коштів для держави. Дослідження механізму оподаткування може допомогти забезпечити економічну стабільність та сприяти розвитку економіки через визначення оптимальних ставок податків, механізму їх збору та ефективного використання податкових пільг. Податкова політика має великий вплив на бізнес-середовище та інвестиційний клімат. Дослідження механізму оподаткування може допомогти виявити оптимальні підходи до стимулювання підприємництва, інвестицій та інновацій через податкові стимули та звільнення від оподаткування. У контексті глобалізації економіки важливо, щоб податкова система країни була конкурентоспроможною і приваблювала інвестиції та бізнес. Дослідження механізму оподаткування може допомогти зрозуміти, яка саме податкова політика сприяє конкурентоспроможності країни. Дослідження механізму оподаткування може допомогти виявити шляхи уникнення податків та розвинути ефективні методи боротьби з цим явищем. Запобігання

уникненню податків може забезпечити більше надходжень до бюджету і підтримати соціальну справедливість.

Оподаткування юридичних осіб є складною та багатогранною проблемою, яка включає в себе різноманітні аспекти, такі як законодавча база, економічні впливи, адміністративні процедури тощо. Системний підхід дозволяє охопити всі ці аспекти та розглянути їх у взаємозв'язку. Дослідження системного характеру дозволяє прогнозувати можливі наслідки різних податкових реформ. Це дозволяє уникнути непередбачуваних наслідків і забезпечити більш ефективне управління. Оскільки оподаткування юридичних осіб залежить від багатьох факторів, таких як: економічний стан країни, галузеві особливості, міжнародні стандарти, соціальні аспекти тощо, системний підхід дозволить враховувати всі ці фактори та їх взаємозв'язки. Системний підхід дозволяє визначити оптимальні рішення в галузі оподаткування, забезпечуючи баланс між потребами бюджету, стимулюванням економічного зростання, забезпеченням соціальної справедливості та збереженням конкурентоспроможності. Отже, застосування системного підходу в дослідженні оподаткування юридичних осіб дозволяє отримати більш комплексний та глибокий уявлення про проблему, що сприяє ефективному управлінню та прийняттю обґрунтованих рішень.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретичних основ системи оподаткування юридичних осіб, оцінюванні її ефективності, в обґрунтуванні практичних рекомендацій відносно її вдосконалення.

Задля досягнення цієї мети були поставлені та вирішені такі завдання:

- окреслені історичні аспекти становлення та розвитку системи оподаткування юридичних осіб в Україні;
- надана характеристика основних податків і зборів, що сплачуються суб'єктами господарювання;
- розкриті проблеми оподаткування юридичних осіб в Україні;
- проведено аналіз формування доходів бюджету за рахунок податків з юридичних осіб;

- проведена діагностика стану податкового навантаження на виробничу діяльність підприємств в Україні;
- проаналізоване податкового навантаження на окреме підприємство;
- розглянутий міжнародний досвід оподаткування юридичних осіб;
- розроблені шляхи вдосконалення системи оподаткування юридичних осіб в Україні.

Інформаційною базою дослідження є Податковий та Митний кодекси України, додаткова законодавча і нормативна база з питань вітчизняного оподаткування підприємств; аналітичні та статистичні дані, що наведені Державною службою статистики України, Міністерством фінансів України, Державною казначейською службою України, Державною податковою службою України на своїх офіційних сайтах; аналітичні дані щодо оподаткування юридичних осіб у зарубіжних країнах; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у заявленій царині.

Об'єктом дослідження є економічні відносини щодо сплати податків юридичними особами до бюджетів усіх рівнів.

Предметом дослідження є система оподаткування юридичних осіб в Україні.

Під час дослідження були використані методи наукового пізнання: метод історичного, логічного, дедукції та індукції при дослідженні теоретичних основ системи оподаткування юридичних осіб. Під час аналізу формування бюджетів за рахунок податків з юридичних осіб, оцінювання рівня податкового навантаження на виробників використовувалися методи структурування, порівняння, синтезу, аналізу, табличного та графічного представлення результатів дослідження, а також метод кореляційно-регресійного аналізу.

Структура роботи Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань) та додатків на 2 аркушах. Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки. Робота містить 8 таблиць, 19 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1.1. Історичні аспекти становлення та розвитку системи оподаткування юридичних осіб в Україні

Процес становлення власної системи оподаткування юридичних осіб в Україні розпочався негайно після проголошення незалежності країни. Наприкінці 1991 року поряд із Законами України «Про бюджетну систему», «Про банки та банківську діяльність» був прийнятий і Закон України «Про систему оподаткування». Подальша реформа системи оподаткування юридичних осіб супроводжувалася новими редакціями цього закону у 1994 та у 1997 роках. Доволі довго тривала робота над розробкою та удосконаленням проекту Податкового кодексу України. Ґрунтовне дослідження змін у системі оподаткування юридичних осіб підштовхує нас до виділення трьох основних етапів її розвитку:

I етап – формування власної системи оподаткування юридичних осіб;

II етап – приведення структури системи оподаткування юридичних осіб у відповідність до ринкових умов розвитку економіки;

III етап – удосконалення системи оподаткування юридичних осіб в умовах перехідної економіки;

IV етап – сталий розвиток системи оподаткування юридичних осіб.

Формування власної системи оподаткування юридичних осіб почалося у доволі стислі строки під час ухвали першої редакції Закону України «Про систему оподаткування» та приведення законодавчих актів, що окремо регулюють особливості справляння податків юридичних осіб до його нових положень. Окремо приймалися додаткові законодавчі акти стосовно нових форм оподаткування доходів підприємств та споживання громадян. Незрозумілість потреб часу економічного розвитку країни обумовило початкове дублювання власної системи оподаткування юридичних осіб

порівняно із існуючою у ті роки (діючий Закон «Про податки з підприємств, об'єднань, організацій» було фактично продубльований). Відповідно, швидкі зміни до нового Закону «Про систему оподаткування» були очікувані. Так, у 1992 році податок на експорт і імпорт, податок з обороту були замінені більш сучасним податком на добавлену вартість. Запроваджений був і акцизний збір, при цьому перелік підакцизних товарів був досить великим – оподатковувалися не тільки алкогольні напої та тютюнові вироби, автомобілі, а й предмети розкоші (хутро, ювелірні прикраси тощо), деякі продукти харчування (шоколад, та, навіть, цукор) [60, с. 112]. Припинив своє існування податок на прибуток іноземних юридичних осіб. Натомість, більш сучасна версія оподаткування податком на прибуток підприємств охоплювала сферу оподаткування прибутку і таких підприємств. Щодо місцевих податків та зборів, була запроваджена можливість їх справляння, проте відповідний закон було прийнято тільки у 1993 році.

Нетривалий перший етап формування власної системи оподаткування юридичних осіб в Україні завершувався без створення ефективної та науково обґрунтованої її структури. Натомість власна система, яка б вона не була, а вже існувала. Вона потребувала змін, які б її осучаснили.

З початком II етапу (1994 рік) становлення та розвитку системи оподаткування юридичних осіб почалося приведення структури цієї системи у відповідність до ринкових умов розвитку економіки. Так, у 1994 році було знижено ставку ПДВ з 28% до 20%, а це зменшило податкове навантаження на споживання та дозволило активізувати продажі товарів та послуг [29, с. 126]. Діяла, відповідно до положень Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року «Про податок на добавлену вартість», схема розрахунку податкового зобов'язання з ПДВ, яка представляла собою різницю між розмірами податку на добавлену вартість, одержаного від покупців за реалізовані товари, роботи і послуги та податком на добавлену вартість, сплаченим (або що підлягав сплаті) постачальникам матеріалів, сировини, комплектуючих та інших товарів, а також необхідних робіт та послуг, які

використані були під час виробництва. Також мала вираховуватися сума податку, сплачена за придбання основні засоби та нематеріальні активи, що використовувалися виробником.

Неринковим вважався податок на дохід підприємств, а не на прибуток. Рішення державної влади справляти саме податок з доходів підприємств було обумовлено проблемами в економіці того часу. Процеси зміна власника з держави на приватні структури шляхом приватизації тільки запроваджувалися. Тодішні державні підприємства мали вже значні обсяги повноважень щодо своєї господарської діяльності. Вони мали права самостійно встановлювати оплату праці своїм співробітникам в структурі її як основної частини, так і додаткової (вводити дозволялося доплати за результати праці, за напруженість тощо). Ці можливості керівниками підприємств і використовувалися дуже поширено. Через це зростав фонд оплати праці, а прибуток підприємства, відповідно, зменшувався.

Ще одним суттєвим фактором, який пояснював потребу запровадити саме оподаткування доходу, а не прибутку підприємства, було визначення власника державного підприємства. Це не була держава, а був трудовий колектив, який і розпоряджався прибутком підприємства.

Саме тому у 1994 році не прибуток, а доходи підприємства оподатковувалися на підставі положень Закону України «Про оподаткування доходів підприємств і організацій» від 21 лютого 1992 року за ставкою 22% [29]. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28 грудня 1994 року [24] з наступного 1995 року запровадив оподаткування балансового прибутку підприємств. Його розраховували як добуток фінансових результатів усіх напрямків діяльності юридичної особи. Прибуток оподатковувався ставкою 30%.

Держава прийняла рішення про повернення ринкової практики оподаткування прибутку підприємств в Україні остаточно лише під час прийняття третьої редакції 1997 року Закону України «Про систему

оподаткування», що можна розглядати як початок III етапу удосконалення системи оподаткування юридичних осіб в умовах перехідної економіки.

В цьому ж році (22 травня 1997 року) був ухвалений Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств». Податок стягувався за ставкою 30% з прибутку підприємств, який розраховували як різницю між валовими доходами та валовими витратами і амортизаційними відрахуваннями. Законом дозволялося використовувати прискорену амортизацію основних засобів. Також деякі елементи системи оподаткування юридичних осіб, податку на прибуток підприємств зокрема, були скореговані Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21 грудня 2000 року [60, с. 115].

Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 1 липня 2004 року суттєво не змінив механізму розрахунку оподатковуваного прибутку підприємств, лише були внесені зміни стосовно складу валових витрат, а також зміни щодо нарахування амортизації основних засобів. Ставку податку було зменшено з 30% до 25%.

Додамо, що у згаданій третій редакції Закону України «Про систему оподаткування» було загублені внески до Фонду сприяння зайнятості населення та відрахування на дорожні роботи. Згодом такі платежі були повернені до системи оподаткування юридичних осіб. Далі ставки цільових податків поступово знижували аж до повного їх скасування (внесків у Фонд ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту населення, внесків до Фонду інноваційного розвитку, відрахувань на дорожні роботи тощо) [29, с. 130].

Щодо ПДВ, він змінив назву на податок на додану вартість та відповідно до Закону України «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 року було здійснено вибір кредитного методу його обчислення (табл. 1.1). Також у цей час було змінено складові податкового кредиту з ПДВ, до якого дозволено було зараховувати суми сплаченого постачальникам податку за придбані основні засоби (або забудовникам за побудовані будівлі та споруди) незалежно

від термінів їхнього введення експлуатацію. Ці нововведення наблизили вітчизняний механізм розрахунку податку на додану вартість до сучасних, найбільш зрілих, що запроваджені у розвинених країнах. Також було змінено дати визначення податкового зобов'язання та податкового кредиту.

Таблиця 1.1

Порівняння різних методів розрахунку сум податкового зобов'язання з ПДВ

Назва методу	Суть методу
Непрямий метод	Сума податкового зобов'язання визначається як додавання вирахованого податку з усіх елементів доданої вартості
Кредитний метод (або непрямий метод з вирахуванням, або метод заліку)	Сума податкового зобов'язання визначається різницею суми ПДВ, що отриманої від покупців готової продукції та суми ПДВ, сплаченої постачальникам різних товарів, робіт та послуг, що у виробництві цієї готової продукції використовуються
Бухгалтерський або прямий	На початку визначається величина доданої вартості шляхом додавання всіх елементів. Потім до визначеного розміру податкової бази застосовується податкова ставка
Прямий метод з вирахуванням	Визначається величина доданої вартості шляхом знайдення різниці між сумою виручки від реалізації товарів, робіт та послуг та розміром матеріальних витрат на їхнє виробництво. Потім до визначеного розміру податкової бази застосовується податкова ставка

На зміну касовому методу прийшов метод як по податкових зобов'язаннях, так і по податкових кредитах першої з подій. Законом України від 3 квітня 1997 року «Про податок на додану вартість» також розширювався перелік товарів та операцій, що оподатковувалися за нульовою ставкою [60, с. 115]. Було збільшено й список операцій, які держава звільняла від оподаткування податком на додану вартість. Запроваджувалися для окремих суб'єктів господарювання та спеціальних економічних зон додаткові пільги.

Щодо оподаткування акцизним збором, відбувалися зміни в напрямку скорочення груп підакцизних товарів (залишилися підакцизними: алкогольні напої; тютюнові вироби; автомобільний транспорт; продукти переробки нафти; ювелірні вироби), збільшувалися їхні ставки. Крім специфічних ставок, були запроваджені змішані (одночасно процентні та тверді). Перелік товарних груп підакцизних товарів зазнав суттєвого скорочення.

Стосовно оподаткування землі та стягнення орендної плати за землю (складові плати за землю) було осучаснено механізм розрахунку податкового зобов'язання, який залежить від грошової нормативної оцінки землі (раніше від твердих ставок за одиницю площі та підвищуючи коефіцієнтів до них, які відповідали розміру населених пунктів, приналежності землі до курортних районів та гірської місцевості тощо).

З ухваленням Податкового кодексу України (2011 рік) [43] розпочався IV етап сталого розвитку системи оподаткування юридичних осіб в Україні. До 2015 року в країні оподатковувався прибуток, механізм розрахунку якого полягав у визначенні різниці між доходами підприємства від усіх видів діяльності та собівартістю продукції. Ставки оподаткування прибутку юридичних осіб рухалися у бік зменшення з 23%, до 21%, потім до 19%, 16% та 18% [44].

Щодо акцизного оподаткування, назва акцизний збір була заміненена на акцизний податок. Було запроваджено акцизний податок з роздрібних продажів, який сформував додаткове фіскально значиме джерело наповнення бюджетів територіальних громад.

1.2. Характеристика основних податків і зборів, що сплачуються суб'єктами господарювання

Основні податки, які сплачують юридичні особи – це податок на прибуток, ПДВ, акцизний збір, ввізне мито, податок на майно. Розглянемо характеристику окремо кожного з них у рамках IV етапу становлення та

розвитку вітчизняної системи оподаткування юридичних осіб, яку ми охарактеризували як сталий розвиток у рамках чинного в Україні Податкового кодексу.

Серед платників податку на прибуток Податковий кодекс України [43] визначає такі категорії юридичних осіб, окремо щодо резидентів та нерезидентів України:

- серед резидентів ті особи, які здійснюють господарську діяльність будь де, як на території України, так і за її межами; а також управителі фондів операцій з нерухомістю згідно Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» по відношенню до операцій і одержаних фінансових результатів із довірчого управління [43, ст. 133.1];

- серед нерезидентів визначаються лише ті юридичні особи, які одержують доходи з України. Вони можуть бути будь-якої організаційно-правової форми. Звільняються від оподаткування установи та організації з дипломатичними привілеями або імунітетом. Також оподатковуються постійні представництва нерезидентів, стосовно доходів з України, а також ті, що виконують агентські договори від таких нерезидентів, або від їхніх засновників [43, ст. 133.2].

Об'єкт оподаткування визначається прибуток, який зароблений в Україні – для нерезидентів, та прибуток, який зароблений як в Україні, так і за її межами – для резидентів. Об'єкт підлягає коригуванню у сторону збільшення або зменшення розміру фінансового результату до оподаткування, який вирахований відповідно до положень національних стандартів бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на податкові різниці, які можуть виникати за умов положень ПКУ [43, ст. 134.1].

База оподаткування податком на прибуток підприємств представляє собою грошове вираження об'єкту оподаткування. Відповідно, розмір податку на прибуток розраховується як добуток бази оподаткування та податкової ставки.

У бухгалтерському обліку фінансовий результат до оподаткування визначається як різниця між доходами та витратами суб'єкта господарювання.

Щодо доходів підприємства, згідно положення стандарту бухгалтерського обліку (п. 7 П(С)БО-15) юридична особа може одержати доходи від наступних джерел [45]: виручка від реалізації продукції, робіт та послуг; чистий дохід від такої реалізації; інші операційні доходи; фінансові доходи та інші доходи.

Витрати характеризуються зменшенням економічних вигод під час вибуття активів або збільшенням зобов'язань, що мають наслідком зменшення власного капіталу підприємства (п. 3 розділу I П(С)БО-1) [44]. Рекомендується їх обліковувати у тому звітному періоді, у якому вони обумовили одержання доходу. Витрати групують на такі групи [44]: собівартість реалізованої продукції, робіт та послуг); адміністративні витрати; витрати на збут; інші операційні витрати; фінансові витрати; інші витрати.

Важливо також зупинитися на амортизаційних витратах, які входять до складу собівартості та інших витрат. Положеннями пп. 14.1.138 ПКУ [43] дозволяється амортизувати основні засоби, нематеріальні активи та інші необоротні матеріальні активи, які у господарській діяльності платника використовуються більше річного періоду та яких вартість перевищує встановлений розмір. Строк амортизації не однаковий та варіюється залежно від класифікаційної групи. Основні засоби платник податку може амортизувати різними методами: прямолінійним методом; методом зменшення залишкової вартості; методом прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивним та виробничими методами.

Розраховується розмір податку на прибуток підприємств двома способами:

шляхом застосування коригування на податкові різниці фінансового результату;

без коригування на податкові різниці фінансового результату (для юридичних осіб, чий річний дохід не перевищує 20 млн. грн.).

Податкові різниці також можна виокремити в групи:

- податкові різниці, що виникли під час нарахування амортизації необоротних активів [43, ст. 138];
- податкові різниці, що виникали під час процесу формування резервів (забезпечень) [43, ст. 139];
- податкові різниці, що виникали під час здійснення платником податку фінансових операцій [43, ст. 140];
- податкові різниці, які виникали під час здійснення деяких видів діяльності та окремих операцій платника податку [43, ст. 141].

Положенням Податкового кодексу України запроваджені різні ставки з оподаткування податком прибутку підприємств залежно від видів діяльності платника [43]:

- основна ставка - 18% від розрахованої бази оподаткування; для банківських установ встановлена підвищена ставка податку у розмірі 50% за результатами діяльності в 2023 році, а на 2024 рік для банків ставка діє в розмірі 25% бази оподаткування;
- доходи одержані в результаті виконання договорів страхування страховиками оподатковуються ставкою в розмірі 3%;
- виплати нерезидентів - від 0% до 20%;
- проведення лотерей - 30%;
- підприємства, що організовують азартні ігри – від 10% до 18% залежно від особливостей грального бізнесу.

В Україні діють пільги з оподаткування прибутку підприємств. Звільняються наступні категорії платників:

- підприємства і організації, засновник яких є громадські організації інвалідів [43, ст. 142.1];
- Чорнобильська АЕС [43, ст. 142.2] та підприємства, що беруть участь відповідно до Рамкової угоди між Україною та ЄБРР стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні [43, ст. 142.3].

Для подання податкової звітності та сплати податку на прибуток в Україні законодавцем пропонуються два варіанти (квартальний та річний) залежно від обсягів прибутку.

Розглянемо характеристику податку на додану вартість, який справляється з юридичних осіб в Україні.

Податковим кодексом України платники ПДВ визначені у якості осіб, у яких річний обсяг оподатковуваних операцій перевищує 1 млн. грн.; осіб, які мають менші обсяги та реєструються добровільно; імпортерів [43, ст. 180]. Відповідно, договірну вартість товарів (робіт та послуг), що виробляються (здійснюються та надаються) на території України; митну вартість по імпортованих товарах ПКУ визначає базою оподаткування ПДВ.

Об'єктом оподаткування ПДВ операції платників, які пов'язані із [43, ст. 185]: постачанням товарів, робіт та послуг вітчизняного виробництва за умов, визначених в ПКУ; імпортуванням в Україну товарів; наданням із-за кордону робіт та послуг; експортуванням товарів закордон; наданням робіт та послуг за межі кордону України.

До об'єкту оподаткування ПДВ не уналежнюють операції, коли платники податків: емітують цінні папери, розміщують боргові зобов'язання, депозити, вклади; виплачують дивіденди, роялті у грошовій формі, або цінними паперами; надають дилерські, брокерські та комісійні послуги з купівлі-продажу цінних паперів, похідних цінних паперів, валютних цінностей; одержують та сплачують проценти, комісію у якості платежу за фінансову оренду (лізинг); здійснюють операції з банківськими металами, валютними цінностями; страхують, співстрахують або перестраховують ризики та життя; надають послуги із соціального та пенсійного страхування, недержавного пенсійного забезпечення тощо; надають послуги розрахунково-касового обслуговування, інкасації, повертають за договорами позики кошти, депозити, вклади; надають нерезидентам послуги з агентування та фрахтування морських суден; імпортують чи експортують товари із митною вартістю до 150 євро; здійснюють інші операції, що не оподатковуються [43, ст. 196].

Окремо виділяє законодавець операції платників податків, які звільняються від оподаткування ПДВ, серед них [43, ст. 197]: реалізація продуктів харчування дітей та непродовольчих товарів відповідно списку, затвердженого виконавчим органом державної влади (тобто щоб навіть тимчасово мати можливість коригування списку без скликання ради); послуги перевезення міським пасажирським транспортом; послуги навчальних закладів дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти; послуги з охорони здоров'я; послуги харчування у дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах та у закладах охорони здоров'я; тощо.

ПДВ сплачується платниками за основною ставкою 20%, яка додається до ціни товарів та підвищує їхню вартість, тобто фактичними платниками податку є споживачі. Сума ПДВ до сплати визначається як різниця між податковим зобов'язанням та податковим кредитом, або різниця між вхідним та сплаченим ПДВ, або визначається за кредитним методом (див. табл. 1.1). Проте є вимога, яка дозволяє враховувати суму сплаченого податку до податкового кредиту. Одна з них - це електронна податкова накладна (хоча є і винятки).

Державою запроваджена і пільгова ставка на рівні 7 % по операціях з імпортування лікарських засобів, медичних виробів і обладнання медичного призначення. Аналогічно досвіду зарубіжних країн, в Україні діє нульова ставка, яка дозволяє відшкодовувати вхідний ПДВ. За такою ставкою оподатковуються експортні та реекспортні операції, здійснюється безмитна торгівля, торгівля у вільних митних зонах; заправка та забезпечення транспортних засобів, що прямують за кордон тощо.

Звітним (податковим) періодом з ПДВ є календарний місяць, в окремих випадках - календарний квартал.

За фіскальним значенням далі нам варто надати характеристику чинному в Україні акцизному податку. В Україні склад підакцизних товарних груп є схожим із подібними групами оподаткування в зарубіжних країнах. До підакцизних товарів наразі відносимо: тютюн та тютюнові вироби, його

замінники; спирт етиловий, дистиляти спиртові, алкогольні напої, пиво; автомобілі легкові та вантажні, кузови легкові, причеи та напівпричеи до легкових автомобілів, мотоцикли; продукти нафтопереробки у вигляді паливних матеріалів, а також електрична енергія.

Основний склад платників акцизного податку - юридичні особи, які виробляють підакцизні товари, або ж імпортують їх. Також до цієї категорії ми віднесемо підприємства роздрібної торгівлі, які реалізують алкогольні напої; реалізаторів пального; оптових постачальників електрики; виробників електрики, які продають її поза меж оптового ринку електричної енергії (якщо виробники реалізують електрику на оптовому ринку електричної енергії, вони не є платниками податку). Відповідно, об'єктом оподаткування акцизним податком є операції з [43, ст. 213]: імпортування підакцизних товарів; реалізації вітчизняних підакцизних товарів; реалізації пального; реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів; оптового постачання електричної енергії.

Відповідно запровадженню нульової ставки ПДВ, не підлягають оподаткуванню акцизним податком операції з експорту та реімпорту підакцизних товарів.

З урахуванням ПДВ та акцизного податку вартість реалізованого вітчизняного товару за максимальними роздрібними цінами; митна вартість для імпортованих товарів, кількість підакцизних товарів (коли ставка тверда специфічна) – все це є базами оподаткування акцизним податком.

Специфічні ставки застосовуються по відношенню до оподаткування спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пива, нафтопродуктів, транспортних засобів та кузовів до них. Тютюнові вироби оподатковуються у фіксованих сумах та у процентах з обороту реалізації товару одночасно.

Митним кодексом України [35] введені і стягуються з юридичних осіб такі види мита: ввізне мито на імпорт товарів, вивізне мито на експорт товарів, сезонне мито на окремі категорії товарів; особливі види мита (спеціальне,

антидемпінгове, компенсаційне - вони використовуються зазвичай для підтримки вітчизняного виробника).

Платниками мита [35, ст. 243] з числа підприємств - суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є імпортери (рідше експортери) товарів; замовники підакцизних товарів поштовим або іншим переказом. Відповідно, об'єкт оподаткування [35, ст. 277] представлений товарами, які імпортують чи експортують, пересилають через митний кордон України платники мита. Базою оподаткування є митна вартість товару.

В Україні чинними є наступні ставки мита: адвалорні, специфічні та комбіновані. Єдиним митним тарифом України може стягуватися мито за преференційними, пільговими та повними ставками залежно від зовнішньоторговельної політики держави.

Юридичні особи в Україні, як і в зарубіжних країнах сплачують податок на майно, вагомою часткою якого є плата за землю. Наразі платниками серед юридичних осіб є землевласники та землекористувачі. Ставки встановлені у відсотках до нормативної грошової оцінки землі залежно від категорії земельної ділянки та її використання.

1.3. Проблеми оподаткування юридичних осіб в Україні

Проблематика оподаткування юридичних осіб може бути досить різноманітною і залежить від різних факторів, таких як: законодавство країни, типи податків, які застосовуються, та специфіка галузі бізнесу.

Щодо оподаткування прибутку підприємств ми можемо виокремити наступні проблеми.

Турбує підприємства проблема високого податкового навантаження на прибуток. Високі ставки корпоративного податку можуть значно зменшити чистий прибуток підприємств після сплати податків. Це може вплинути на їх можливості для розвитку, інвестування в нові технології, створення нових робочих місць та інші стратегічні ініціативи.

Також високе податкове навантаження на прибуток вітчизняних підприємств робить підприємства менш конкурентоспроможними на міжнародному ринку порівняно з компаніями з країн, де ставки податків нижчі. Це може призвести до втрати ринкової частки та обмеження можливостей для нашої країни стосовно одержання іноземних інвестицій з закордону. Високі податкові ставки можуть стимулювати підприємства до перенесення частини своїх операцій або капіталу у країни з більш низькими ставками податків. Це може призвести до втрати капіталу та технологій для економіки країни [45].

Крім того, високі податкові ставки можуть знизити стимули до капіталовкладень підприємств в розвиток нових проєктів. Це може призвести до відставання у розвитку інфраструктури, технологій та інших ключових секторів економіки.

Значне податкове навантаження на прибуток може спонукати підприємства до пошуку способів ухилення від сплати податків або використання податкових лазівок, що призведе до втрати доходів Державного бюджету та погіршення фіскальної дисципліни. На сьогоднішній день в Україні діє ставка корпоративного податку в розмірі 18%. А це становить значні фінансові навантаження для особливо малих і середніх підприємств.

Складність податкового законодавства щодо оподаткування прибутку підприємств наразі також визначається як велика проблема для бізнесу. Податкове законодавство щодо оподаткування прибутку наразі об'ємне і складне. В Україні воно доволі часто змінюється. Пригадаємо гучний приклад застосування 50%-ої ставки оподаткування прибутку банків за результатами 2023 року, що було введено в дію Законом України лише наприкінці податкового періоду. Зазначене створює додаткові виклики для підприємств у виконанні своїх податкових зобов'язань та дотриманні вимог законодавства [11].

Також наразі є випадки, коли окремі положення зі складу податкового законодавства сформульовано неоднозначно або неясно, а це призводить до

різних тлумачень і суперечок між підприємствами – платниками податків та податковими органами.

Також податкове законодавство містить різні правила та особливості для різних типів підприємств, галузей чи видів діяльності. Це також робить його ще більш складним і вимагає від підприємств додаткових зусиль для встановлення того, які правила стосуються їх конкретно.

Зайва складність податкового законодавства може змушувати підприємства шукати допомогу від фахівців з оподаткування або юристів, що призводить до додаткових витрат.

Отже, загальна складність податкового законодавства може мати серйозний вплив на бізнес, зокрема на його фінансові витрати, ефективність та здатність конкурувати на ринку. Важливою стратегією для підприємств є ретельне дотримання податкових вимог і пошук професійної допомоги в разі потреби.

Високі податкові ставки оподаткування прибутку підприємств та складність податкового законодавства породжують ще одну важливу проблему для української системи оподаткування юридичних осіб - проблему ухилення від оподаткування податком на прибуток підприємств [44].

Наразі підприємства продовжують використовувати різні стратегії для уникнення або зменшення сплати податків, такі як: недекларування доходів, заниження податкової бази або використання податкових лазівок. Частково через складну податкову систему та високі ставки, деякі підприємства обирають шлях "тіньової" економіки, де частину своїх операцій ведуть поза офіційною системою оподаткування. Високими залишаються і обсяги фіктивних операцій або укладання угод з метою зменшення податкових зобов'язань або виведення коштів за межі країни до регіонів із низькими податковими ставками [45].

Недостатній контроль з боку податкових органів, а також недостатня ефективність судової системи щодо покарання осіб, які здійснюють податкові ухилення, сприяє поширенню цієї проблеми.

Недостатня прозорість в податковій системі та недостатня регулятивна робота можуть ускладнювати виявлення та припинення податкових ухилень.

Податкові ухилення призводять до значних втрат доходів для Державного бюджету, що може впливати на здатність уряду забезпечити необхідні соціальні та інфраструктурні програми, зокрема, знов таки, задля розвитку виробництва.

Залишається серйозною проблема штучної збитковості підприємств в Україні, яка має негативний вплив на економіку та фінансову стійкість країни.

Підприємства намагаються збільшити свої витрати або занижувати свій прибуток з метою зменшення податкових зобов'язань. Це може включати штучне завищення витрат для підтвердження збитковості. Деякі підприємства навіть намагаються використовувати підроблені чи недійсні документи для підтвердження своїх витрат та збитковості.

Штучна збитковість досі є систематичною проблемою у деяких галузях економіки та серед певних типів підприємств, що призводить до порушень конкуренції та впливу на загальний стан економіки. Підприємства, які штучно занижують свій прибуток, можуть мати неправомірну конкурентну перевагу перед тими, які дотримуються правил та сплачують податки чесно [11].

Штучна збитковість підприємств призводить до втрати податкових надходжень у бюджет, що підвищує фінансовий тиск на державу та може призвести до збільшення податкових ставок для компенсації втрат.

Наступну дуже важливу проблему, яку нам варто освітити – це проблема відсутності податкового стимулювання інвестиційного розвитку підприємств. Вона є пріоритетною для економіки і може мати наступні наслідки:

обмежений економічний розвиток, коли відсутність або недостатній рівень податкових стимулів для інвестицій може гальмувати економічний розвиток країни. Підприємства можуть стримувати інвестиції через високий ризик або обмежену прибутковість;

низький рівень конкурентоспроможності. Країни з обмеженими податковими стимулами для інвестицій можуть втрачати

конкурентоспроможність порівняно з іншими країнами, які пропонують більш вигідні умови для бізнесу та інвестування;

обмеження створення нових робочих місць. Саме інвестиції сприяють розвитку підприємств та створенню нових робочих місць. Відсутність податкових стимулів може обмежити можливості компаній для розширення своєї діяльності та залучення додаткових спеціалістів з ринку праці;

відтік капіталу. Підприємства можуть відповідати на відсутність податкових стимулів для інвестицій шляхом перенаправлення капіталу в інші країни, де існують більш вигідні умови для інвестування;

негативний вплив на інновації. Інвестиції зазвичай сприяють інноваціям та технологічному прогресу. Відсутність податкових стимулів може призвести до зменшення інвестицій у дослідження та розвиток, що може обмежити інноваційний потенціал підприємств.

Відсутність податкового стимулювання інноваційного розвитку підприємств є серйозною проблемою, яка може знизити інвестиційний інтерес підприємств у проведення досліджень та розвитку нових технологій, продуктів і послуг, суттєво обмежити технологічний прогрес, конкурентоспроможність, що є загрозою стійкості економіки.

Без адекватних податкових стимулів підприємства можуть відставати у впровадженні інноваційних технологій, що може призвести до втрати конкурентоспроможності на світових ринках. Інновації можуть створювати нові ринки та можливості для підприємств. Відсутність стимулів для інновацій може обмежити розвиток цих нових секторів економіки [11].

Підприємства можуть втратити і висококваліфікованих спеціалістів у зв'язку з недостатнім стимулюванням інновацій та досліджень, оскільки кращі з них можуть шукати умови для розвитку своєї кар'єри в країнах з більш вигідними умовами.

Спрощена система оподаткування для юридичних осіб в Україні має свої власні проблеми, які можуть впливати на бізнес та економічну ситуацію в країні. Деякі з них включають:

обмежені можливості розвитку. Для деяких підприємств спрощена система оподаткування може обмежувати їхні можливості розвитку та росту, оскільки вона може не бути оптимальною для більших за розміром бізнесів або тих, які працюють у великих обсягах;

необов'язковість застосування. Українське законодавство дозволяє підприємствам обирати між спрощеною та звичайною системами оподаткування. Однак для деяких підприємств може бути складно визначити, яка система оптимальна для них, та є складності у переходах. Крім того, перехід на загальну систему оподаткування, зазвичай вимагає залучення на підприємство додаткових працівників з обліку, а це додаткові витрати;

неоднакові умови конкуренції. Підприємства, які використовують спрощену систему оподаткування, можуть мати переваги або недоліки порівняно з іншими підприємствами, що може призвести до неоднакових умов конкуренції на ринку;

обмежена можливість відшкодування податкових кредитів з ПДВ. У спрощеній системі оподаткування є обмеження на відшкодування податкових кредитів, що може бути не вигідним для підприємств зі значними витратами, такими як інвестиції або розширення бізнесу;

складність в обліку та звітності. Хоча спрощена система оподаткування призначена для полегшення процесу оподаткування, вона може все ще вимагати певного рівня обліку та звітності, що може бути важким для деяких підприємств, особливо для тих, які мають різні за характером і за розмірами операцій [10];

недостатня прозорість та стабільність. Спрощена система оподаткування є менш прозорою порівняно зі звичайною системою оподаткування, не враховує одержані фінансові результати, а значить може створювати невизначеність для бізнесу та інвесторів.

Справляння непрямих податків в Україні стикається також з рядом проблем, які можуть впливати на ефективність оподаткування та

функціонування економіки [44]. Високі ставки непрямих податків, таких як ПДВ, можуть спонукати юридичних осіб до ухилення від сплати податків, зокрема шляхом проведення угод у тіньовий сектор.

Непрямі податки є відчутним фінансовим навантаженням для низькодоходних груп населення, оскільки вони споживають більший відсоток свого доходу на товари та послуги. За таких умов обсяги споживання такими групами населення зменшуються, відповідно, скорочуються обсяги виробництва товарів підприємствами [45].

Також високі ставки непрямих податків можуть призвести до збільшення вартості товарів та послуг для споживачів, що може впливати на їхні споживчі можливості та спричинити інфляційний тиск.

У відповідь на високе податкове навантаження на споживання підприємства можуть використовувати стратегії податкового демпінгу, такі як перенесення своїх операцій до країн з низькими ставками непрямих податків або іншими вигідними податковими умовами.

Високі ставки непрямих податків можуть стимулювати підприємства до незаконних дій, таких як підробка рахунків, заниження обсягів продажу, формування фіктивних митних декларацій та інші форми шахрайства для уникнення сплати податків та здійснення незаконного відшкодування не сплачених до бюджету сум ПДВ.

Проблематика майнового оподаткування підприємств в Україні також може включати деякі аспекти.

Високі ставки податку на майно створюють значні фінансові труднощі для підприємств, особливо для тих, які володіють великими майновими активами, такими як земля та будівлі. Деякі підприємства можуть вважати майнове оподаткування несправедливим, особливо якщо вони володіють майновими активами, які не приносять їм достатньої прибутковості [45].

Україна все ще стикається з проблемою низької оцінки майна для податкових цілей, що може призводити до недостатнього збору податків та нерівності в оподаткуванні.

Недостатня адміністративна потужність податкових органів, відсутність повноцінної інформації про майно призводить до незадовільного збору майнового податку з юридичних осіб та зростання тіньового сектору в цій сфері.

Розкриті проблеми можуть мати значний вплив на функціонування бізнесу і економіку в цілому, тому важливо розробляти ефективні стратегії оподаткування та податкову політику для спрощення та покращення системи оподаткування юридичних осіб в Україні.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз формування доходів бюджету за рахунок податків з юридичних осіб

Фіскальний аспект є дуже важливим під час оподаткування юридичних осіб. Держава оподатковує їхні прибутки, доходи та майно. Підприємства також оподатковуються непрямими податками, беручи участь під час їхнього стягнення із обсягів споживання громадян. В Україні, як ми вже зазначали у I розділі, основні податки з юридичних осіб – це податок на прибуток підприємств, ПДВ, акцизний податок, мито, податок на майно. У структурі доходів бюджетів усіх рівнів вони відіграють різну роль.

За своєю питомою вагою у податкових надходженнях зведеного бюджету України (табл. 2.1) лідирує ПДВ – його частка 35,5% у 2023 році. Слід, однак, зазначити, що вона є нестабільною. Якщо на початку у 2016 році питома вага ПДВ складала 44,3% податкових надходжень зведеного бюджету України і у наступних двох роках збільшувалася до максимального за весь період дослідження значення, то з 2019 року суттєво скоротилася на 10,0 процентних пункти порівняно із попереднім роком. У наступних роках частка ПДВ була доволі стабільною в межах 36,9% - 34,8% (коливання несуттєві та складають 2,1 процентні пункти). Таке скорочення питомої ваги ПДВ пов'язано із збільшенням податкового навантаження на доходи фізичних осіб та скороченням обсягів споживання громадян у порівнянних цінах.

Аналогічну тенденцію має зміна питомої ваги акцизного податку в податкових надходженнях зведеного бюджету: показник скорочувався з 13,7% у 2016 році до 8,6% у 2022 році. У 2023 році акцизний податок відновив своє фіскальне значення до 11,6%, тобто до рівня 2021 року.

Продовжуючи тему непрямого оподаткування, слід звернути увагу, що питома вага ввізного мита відносно податкових надходжень зведеного бюджету зазнавала незначних коливань. Лише у 2022 році через скорочення обсягів імпорتنих операцій внаслідок воєнного стану, частка акцизного податку скоротилася до 2,0%. У наступному році ситуацію вдалося виправити, що відобразилося на збільшенні питомої ваги ввізного мита у податкових надходженнях зведеного бюджету України.

Таблиця 2.1

Питома вага основних податків з юридичних осіб у податкових надходженнях зведеного бюджету України, %

Вид податкових надходжень	Роки							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Податок на прибуток підприємств	8,1	7,7	8,2	11,0	10,4	11,3	9,7	9,7
Плата за користування надрами	5,5	4,7	3,9	4,9	5,0	6,1	6,2	3,7
Акцизний податок	13,7	12,8	12,4	12,2	12,9	11,8	8,6	11,6
ПДВ	44,3	45,8	45,4	35,4	35,2	36,9	34,8	35,5
Ввізне мито	2,7	2,5	2,5	2,8	2,7	2,5	2,0	2,5
Інші податки	25,7	26,5	27,6	33,7	33,8	31,4	38,7	37,0
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: [19].

Податок на прибуток підприємств займає значну питому вагу в податкових надходженнях зведеного бюджету. Впродовж всього періоду дослідження вона досить суттєво коливалася: у 2017 році несуттєво зменшила свої позиції до 7,7%, а у 2018 році поновила на рівні 8,2%. У 2019 році показник суттєво збільшився – до 11,0% та залишав свої позиції до 2021 року. У 2022 та у 2023 роках питома вага податку на прибуток суттєво скоротилася через скорочення прибутків та одержані збитки підприємств та склала 9,7% податкових надходжень зведеного бюджету України.

Динаміка надходжень податку на прибуток до бюджетів усіх рівнів у 2016 – 2023 роках наведена на рис. 2.1.

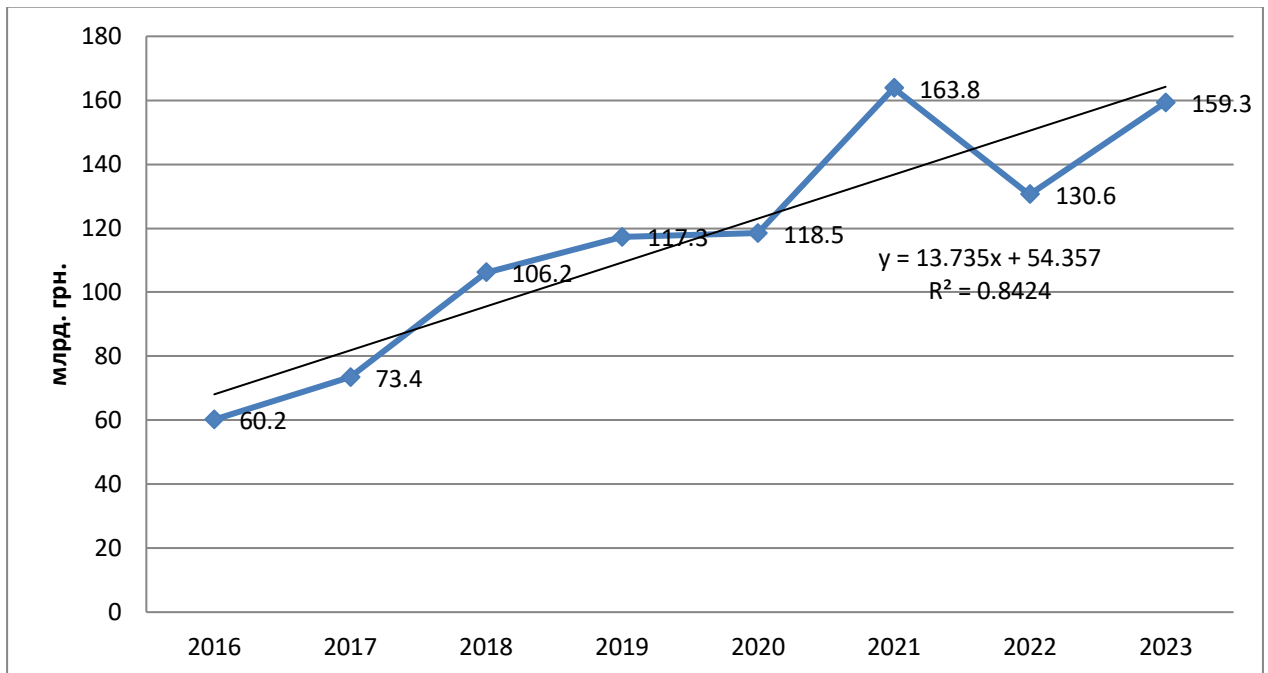

Рис. 2.1. Динаміка надходжень податку на прибуток до бюджетів усіх рівнів у 2016 – 2023 роках

Джерело: [22].

У 2023 році підприємства сплатили до бюджету 159,3 млрд. грн. податку на свої прибутки. Це на 28,7 млрд. грн. більше показника 2022 року. Порівняно із показником 2021 року, надходження не відновили свої обсяги. Взагалі ж з 2016 року до 2021 року сума сплачено податку на прибуток збільшилася у 2,72 рази, відзначаючи високі темпи зростання, особливо у 2021 році.

Наведені дані дають можливість спрогнозувати надходження податку на прибуток до зведеного бюджету у 2024 році:

$$y = 13,73 \times 9 + 54,35 = 177,92 \text{ млрд. грн.}$$

Динаміка надходжень непрямих податків до зведеного бюджетів у 2016 – 2023 роках представлена на рис. 2.2. Одночасне відображення на одному рисунку усіх непрямих податків дозволяє також наочно судити по різні фіскальні значення ПДВ, акцизного збору та ввізного мита.

Так, у 2023 році до Державного бюджету було зараховано 580,8 млрд. грн. ПДВ, що більше показника минулого року на 113,9 млрд. грн., або на 24,4%. Темпи зростання надходжень є нестабільними протягом усього періоду, який ми досліджуємо. У 2018 та 2022 році ми спостерігаємо за падінням надходжень податку порівняно із минулорічними показниками. Відповідно представлена модель: $y = 28,91x + 307,6$, де $R^2 = 0,680$ – значення невисоке і не дозволяє з високою точністю судити щодо одержаного прогнозу на 2024 рік.

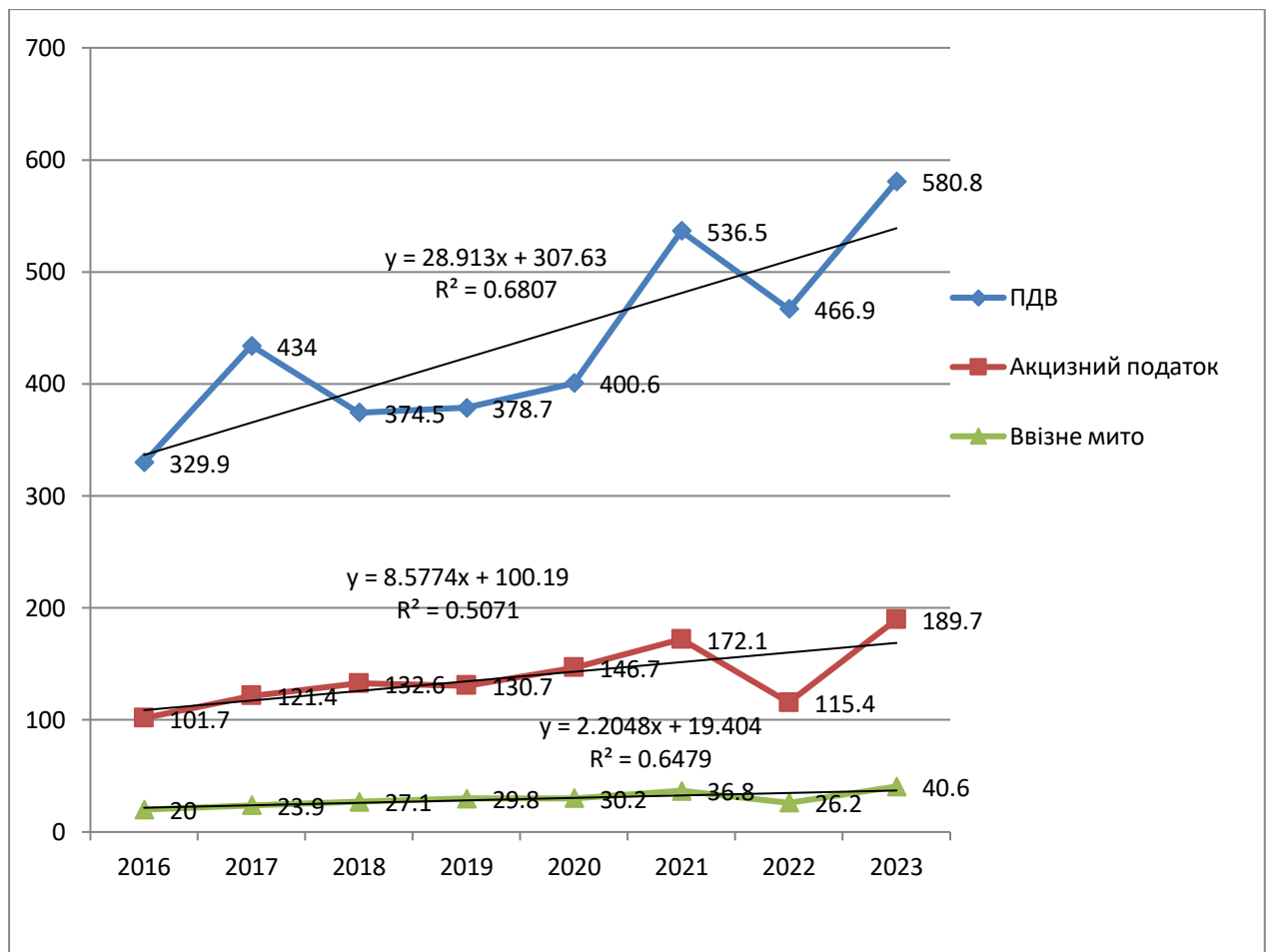

Рис. 2.2. Динаміка надходжень непрямих податків до зведеного бюджетів у 2016 – 2023 роках

Джерело: [22, 19].

За нашими даними очікуємо надходження ПДВ до Державного бюджету в обсязі: $y = 28,91x_9 + 307,6 = 567,79$ млрд. грн.

Щодо надходження акцизного податку до зведеного бюджету, показники щороку зростали до 172,1 млрд. грн. у 2021 році. У 2022 році значно

скоротилися до 115,4 млрд. грн., або на 32,9%. У 2023 році тенденція відновилася і до бюджетів усіх рівнів було сплачено 189,7 млрд. грн. податку. Суттєве зменшення показника у 2022 році зменшило достовірність наведеної моделі. Із вірогідністю 50,7% у 2024 році до зведеного бюджету буде сплачено:

$$y = 8,577 \times 9 + 100,1 = 177,293 \text{ млрд. грн. акцизного податку.}$$

Аналогічну тенденцію ми прослідковуємо і щодо надходження ввізного мита. Із вірогідністю 64,7% у 2024 році до Державного бюджету буде сплачено:

$$y = 2,204 \times 9 + 19,40 = 39,236 \text{ млрд. грн.}$$

Юридичні особи формують як Державний бюджет України, так і місцеві бюджети. До Державного бюджету підприємства сплачують податок на прибуток, рентну плату та плату за користування іншими корисними копалинами, а також непрямі податки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Питома вага основних податків з юридичних осіб у доходах Державного бюджету України, %

Вид податкових надходжень	Роки							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Податок на прибуток підприємств	8,8	8,4	10,4	10,7	10,1	11,4	6,6	5,4
Рентна плата та плата за користування 31н.. надрами	7,2	6,1	4,9	4,7	4,9	6,2	4,8	2,3
Акцизний податок	14,6	13,6	12,8	12,4	12,9	12,5	5,7	6,3
ПДВ	38,2	39,6	40,4	37,9	37,3	41,4	26,2	21,7
Ввізне мито	3,3	3,1	2,9	3,0	2,8	2,9	1,5	1,5
Інші податки	27,9	29,2	28,6	31,3	32,0	25,6	55,2	62,8
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: [19, 57].

Щодо прибуткового податку з підприємств, його питома вага з 2016 році поступово збільшувалася: з 8,8% до 10,45 у 2018 році та до 11,45 у 2021 році відносно загального обсягу доходів Державного бюджету України. З 2022 року частка цього основного податку через зменшення прибутків підприємств

суттєво скоротилася – до 6,6% у 2022 році та у 2023 році частка продовжила падіння до 5,4%. Поступово скорочувалася і рентна плата та плата за користування іншими надрами у доходах Державного бюджету. У 2022 році питома вага зменшилася до 4,8%, а у 2023 році – до 2,3%, при тому, що у 2016 році складала 7,2% загального обсягу доходів.

З 2016 року поступово скорочувалася і частка акцизного податку: з 14,6% до 12,5% у 2021 році. У 2022 році питома вага акцизного податку склала лише 5,7% доходів Державного бюджету, а це майже в 2,2 рази менше рівня 2021 року. У 2023 році питома вага акцизного податку збільшилася несуттєвим чином – до 6,3% доходів Державного бюджету України.

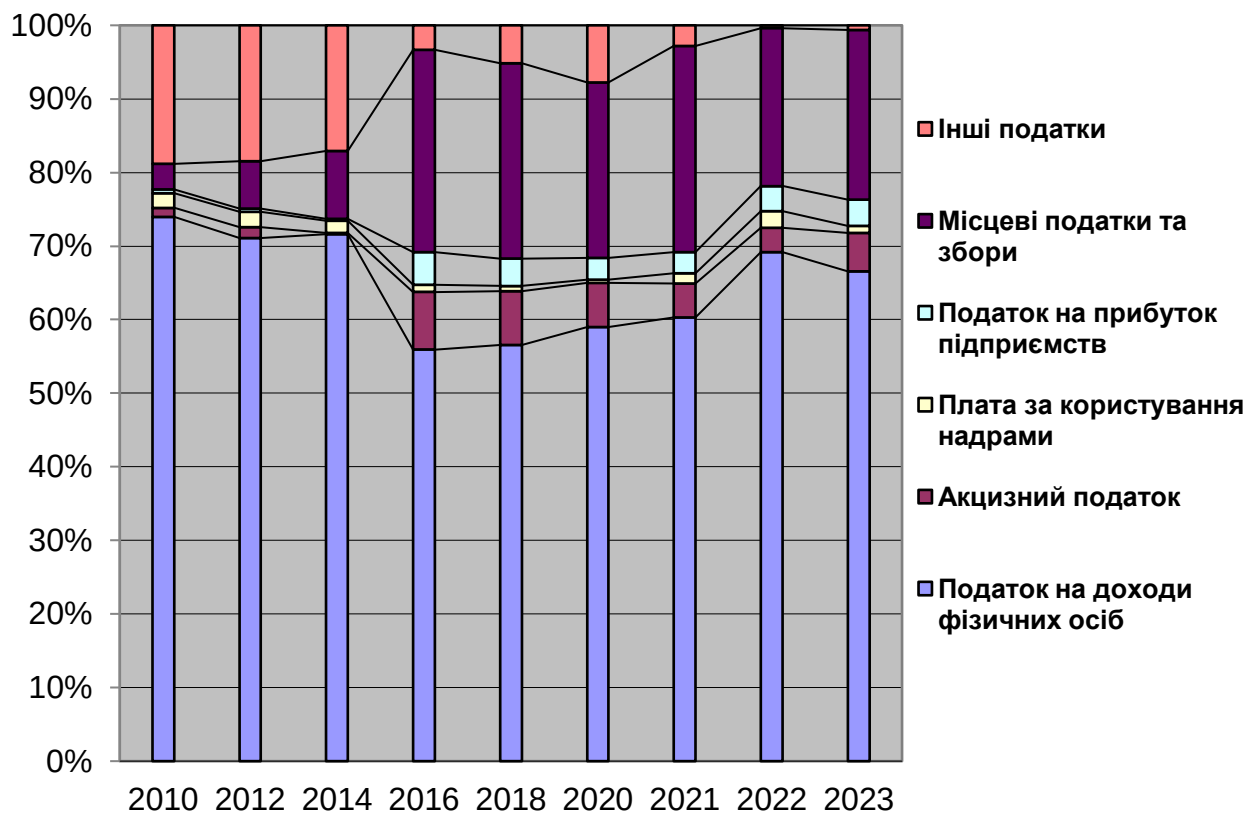

Рис. 2.3. Структура податкових надходжень місцевих бюджетів України, %

Джерело: [19, 57].

ПДВ за обсягами є найбільшим джерелом формування доходної частини Державного бюджету. У 2016 році за рахунок цього податку зібрано 38,2% доходів, а у 2018 році – вже 40,4%. Питома вага ПДВ в доходах Державного бюджету коливалася протягом 2016 – 2021 років у діапазоні від 37,3% (2019

рік) до 41,4% (2020 рік), тобто на 4,1 процентні пункти. У 2022 році частка ПДВ також суттєво скоротилася – до 26,2% доходів Державного бюджету України, а у 2023 році падіння сягало рівня 21,7%.

Щодо місцевих бюджетів юридичні особи сплачують податок на прибуток до обласних бюджетів у розмірі 10% усіх сплат, а до бюджетів територіальних громад – 100% прибутку комунальних підприємств. Відповідно, питома вага податку на прибуток у доходах місцевих бюджетів незначна, у 2023 році складала лише 3,6% усіх податкових надходжень (рис. 2.3). Невеликими є обсяги акцизного податку, а також плати за користування надрами.

Юридичні особи сплачують до місцевих бюджетів місцеві податки та збори. Визначимо їхню роль щодо кожного джерела податку та збору.

Юридична особа може обрати замість загальної системи оподаткування, оподатковуватися єдиним податком. Для платників III групи можна обрати варіанти:

- 3% зі сплатою ПДВ;
- 5% без сплати ПДВ.

Таблиця 2.3

Динаміка сплат єдиного податку юридичними особами до місцевих бюджетів України у 2018 – 2023 роках

Показники	РОКИ					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Надходження єдиного податку до місцевих бюджетів всього, млрд. грн.	29,6	35,3	38,0	46,2	47,2	55,8
Єдиний податок з юридичних осіб, млрд. грн.	4,4	5,0	5,1	6,2	9,8	17,8
Частка сплат єдиного податку юридичними особами, %	14,9	14,2	13,4	13,4	20,8	31,9

Джерело [19, 22].

Якщо підприємство виробник сільськогосподарської продукції він може обирати, чи сплачувати йому єдиний податок (IV група платників, єдиний

податок сплачується у % до нормативної грошової оцінки землі), чи оподатковуватися податком на прибуток, податком на майно.

Динаміка сплат єдиного податку юридичними особами до місцевих бюджетів України у 2018 – 2023 роках наведена в табл. 2.3.

Щорічно надходження єдиного податку до місцевих бюджетів зростають доволі високими темпами. Якщо у 2018 році надійшло 29,6 млрд. грн. податку, то у наступному році на 119,3% більше. Юридичними особами було сплачено 4,4 млрд. грн., зростання у 2019 році склали 113,6%. Вже у 2021 році надходження єдиного податку до місцевих бюджетів збільшилися до 46,2 млрд. грн., що 121,6% більше рівня попереднього року та 156,1% більше рівня 2018 року. Щодо сплат єдиного податку юридичними особами, то у 2021 році – це 6,2 млрд. грн., темп збільшення порівняно із попереднім роком склав також 121,6%, а порівняно із 2018 роком – 140,9%.

У 2023 році темпи зростання надходжень єдиного податку від юридичних осіб перевищив темпи зростання загальних сплат єдиного податку, відповідно суттєво збільшилася питома вага єдиного податку з юридичних осіб до 31,9% сумарних надходжень податку до місцевих бюджетів.

Юридичні особи до місцевих бюджетів України сплачують місцевий податок на майно. Серед його платників є і фізичні особи, тому ми проаналізуємо структуру сплат цього податку в розрізі платників за його складовими.

Перша складова податку на майно – податок на нерухоме майно, за винятком земельних ділянок. Структура зарахувань податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки у розрізі платників до місцевих бюджетів у 2018 – 2023 роках представлена на рисунку 2.4.

Наочно ми бачимо більшу роль юридичних осіб порівняно із фізичними у сплаті податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Найбільшу суму юридичні особи сплачують за нежитлову нерухомість. У 2023 році вони перерахували 6 109,4 млн. грн. податку, що складає 66,8% загального обсягу

надходжень податку на нерухоме майно до місцевих бюджетів від усіх платників податку. При цьому ця частка є мінімальною за весь період дослідження, максимальна спостерігалася у попередньому році - 79,9% загальних сплат податку. За житлову нерухомість юридичні особи платять менше, ніж фізичні через незначні обсяги такої нерухомості, яка перебуває в їхньої власності.

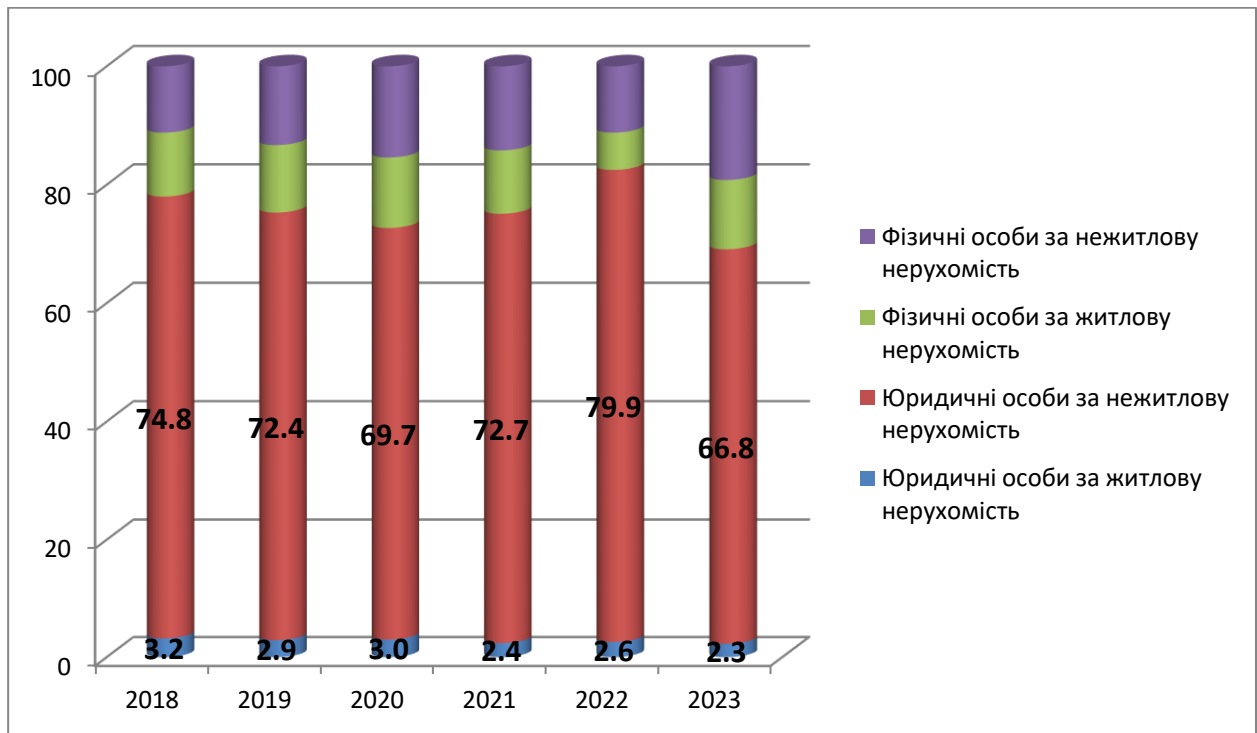

Рис. 2.4. Структура сплат податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки у розрізі платників до місцевих бюджетів України
Джерело [19, 22].

Друга складова податку на майно – плата за землю, яка зосереджує у собі орендну плату за землю і земельний податок, сплачується землевласниками та землекористувачами як фізичними особами так і юридичними. Динаміка структури їх надходжень до місцевих бюджетів у 2018 – 2023 роках у розрізі платників зображена на рисунку 2.5.

Так, юридичні особи переважно сплачують орендну плату за землю до місцевих бюджетів України. У 2023 році вони сплатили 19,8 млрд. грн., що на 3,2 млрд. грн. перевищує показник попереднього року, та всього на 0,9 млрд.

грн. перевищує показник 2021 року. Частка плати за землю, сплачена юридичними особами у 2023 році була зафіксована на рівні 57,4% загальних надходжень плати за землю. Це найбільший показник за весь період, і він перевищує найменший показник на 5,3 процентних пункти.

Юридичні особи досить значні суми сплачують до місцевих бюджетів у вигляді земельного податку. У 2023 році вони сплатили 9,9 млрд. грн., що склало 28,7% загальних надходжень плати за землю від усіх платників. Показник зріс на 0,2 млрд. грн. порівняно із попереднім роком, а у відсотковому відношенні – зменшився на 4,2 процентних пункти.

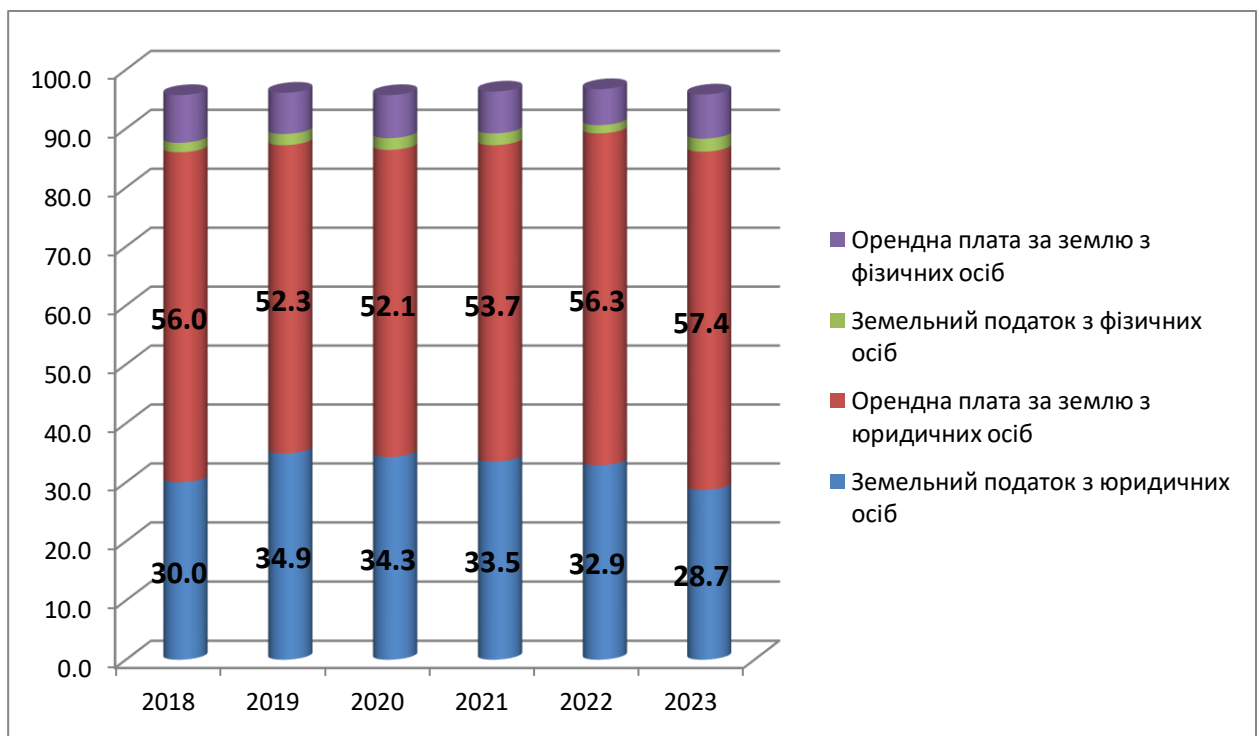

Рис. 2.5. Динаміка структури надходжень плати за землю до місцевих бюджетів у 2018 – 2023 роках у розрізі платників

Джерело [19, 22].

Третю складову податку на майно представляє транспортний податок. Його також сплачують до бюджетів територіальних громад фізичні та юридичні особи. Структура надходжень транспортного податку до місцевих бюджетів України у розрізі платників у 2018 – 2023 роках наведена на рисунку 2.6.

У 2018, 2019 та у 2023 роках транспортний податок до бюджетів територіальних громад переважно сплачували фізичні особи. Ситуація була іншою у 2020 році – лідирували юридичні особи, які зарахували до бюджетів територіальних громад понад 109,5 млн. грн. транспортного податку, тоді як громадяни сплатили лише 93,3 млн. грн. Із загальної тенденції дуже відрізняється 2022 рік, коли фізичні особи до бюджетів територіальних громад сплатили транспортного податку лише в обсязі 27,2 млн. грн. Підприємства перерахували в доходи бюджетів 76,8 млн. грн., що більш, ніж у 2,8 рази перевищує розміри надходжень податку від громадян.

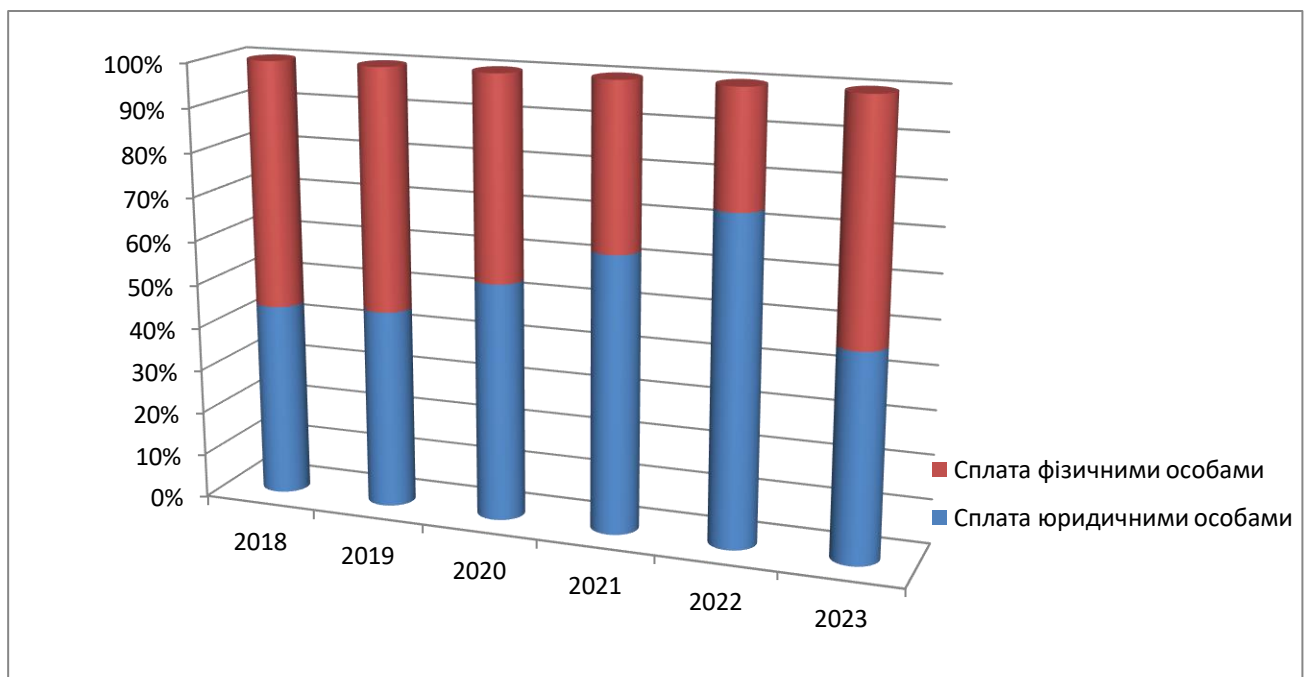

Рис.2.6. Структура надходжень транспортного податку до місцевих бюджетів України у розрізі платників у 2018 – 2023 роках, %

Джерело [19, 22].

Низьку фіскальну роль транспортного податку можна пояснити тим, що встановлені тверді ставки податку не змінювалися, наприклад, в Одеській міській територіальній громаді вже багато років поспіль. Існуюча методика визначення об'єктів оподаткування транспортним податком суттєво обмежує коло автомобілів, які підлягають оподаткуванню. Таким чином, наразі бюджети територіальних громад втрачають значний обсяг фінансових ресурсів, який міг

би наповнювати їхні бюджети за умов вчасної зміни ставок оподаткування та визначення переліку коштовних автомобілів. Стосовно сплат юридичними особами місцевих зборів до бюджетів територіальних громад, структура надходжень збору за місця для паркування транспортних засобів до місцевих бюджетів України у розрізі платників у 2018 – 2023 роках наведена на рисунку 2.7.

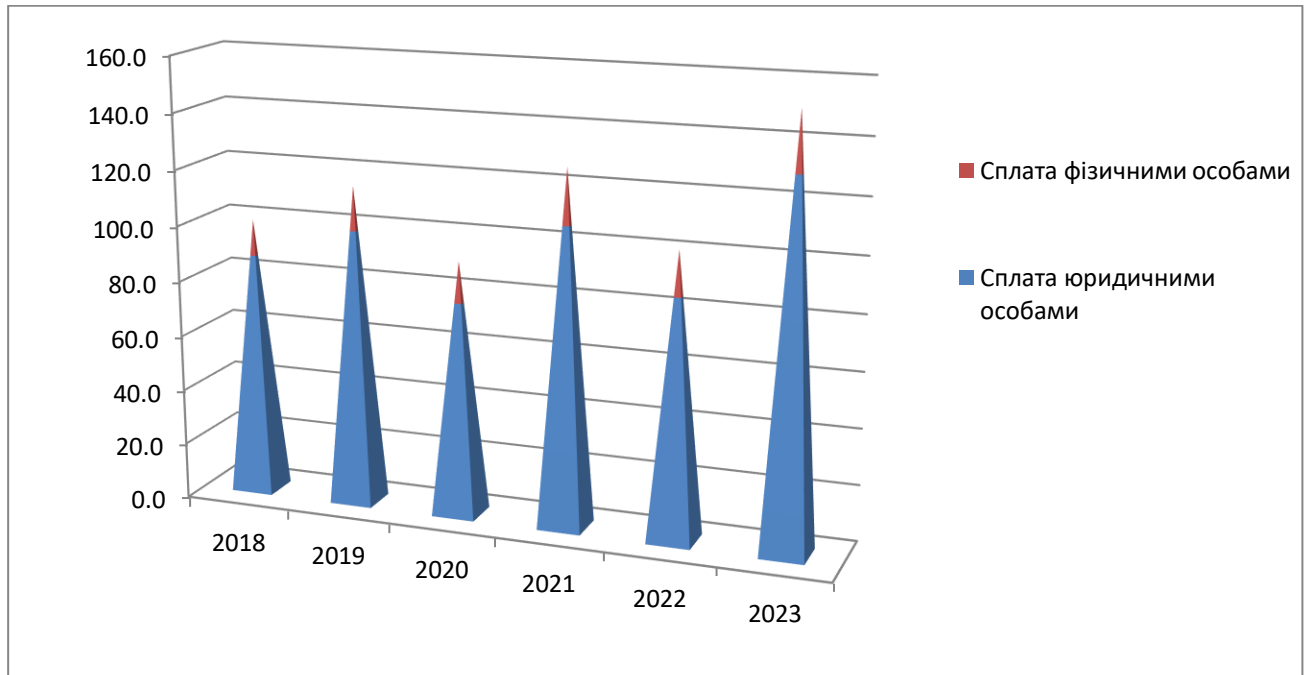

Рис.2.7. Структура надходжень збору за місця для паркування транспортних засобів до місцевих бюджетів України у розрізі платників у 2018 – 2023 роках, %

Джерело [19, 22].

Наочно ми бачимо, що переважно збір сплачується юридичними особами. Це пояснюється механізмом нарахування збору за місця для паркування транспортних засобів. Такий збір замінив раніше існуючий збір за паркування, коли оподатковувалися власники чи користувачі транспортних засобів в разі, якщо вони паркували транспортні засоби. Через значні ухилення платників від слати цього збору, держава запровадила оподаткування місць незалежно, заповнені вони транспортними засобами, чи порожні. Ті, хто облаштовують

такі місця і є платниками збору, а це переважно юридичні особи. Є серед платників і фізичні особи зі статусом підприємців.

Структура надходжень туристичного збору в розрізі платників до місцевих бюджетів України у 2018 – 2023 роках представлена на рис. 2.8.

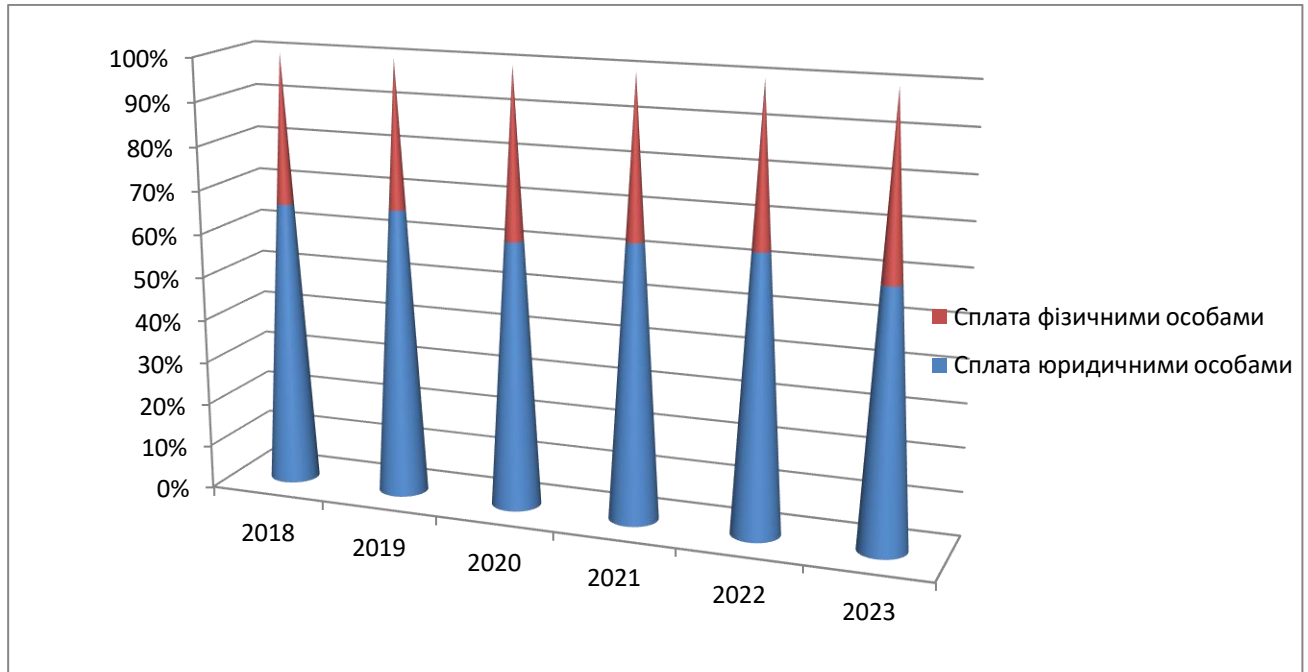

Рис.2.8. Структура надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів України у розрізі платників у 2018 – 2023 роках, %

Джерело [19, 22].

Основними платниками туристичного збору до бюджетів територіальних громад є юридичні особи, що є податковими агентами, фактично сплачують збір, як і стосовно збору за місця для паркування транспортних засобів, громадяни.

2.2. Діагностика стану податкового навантаження на виробничу діяльність підприємств в Україні

Для того, щоб визначити, чи багато юридичні особи сплачують податків до бюджетів усіх рівнів, розрахуємо як змінювалися сплати ними податку на прибутку до зведеного бюджету відносно ВВП (рис. 2.9).

У 2016 році 2,53% ВВП було перерозподілено до бюджетів у вигляді податків на прибуток підприємств. У наступному році навантаження на підприємства було зменшено до 2,46% ВВП, а у 2018 році збільшено до 2,56%. У 2019 році підприємства до зведеного бюджету сплатили високу частку ВВП – 2,95%. У наступних роках вона змінювалася несуттєво. У 2022 році рівень перерозподілу ВВП стабілізувався на рівні 2,52% обсягу номінального ВВП.

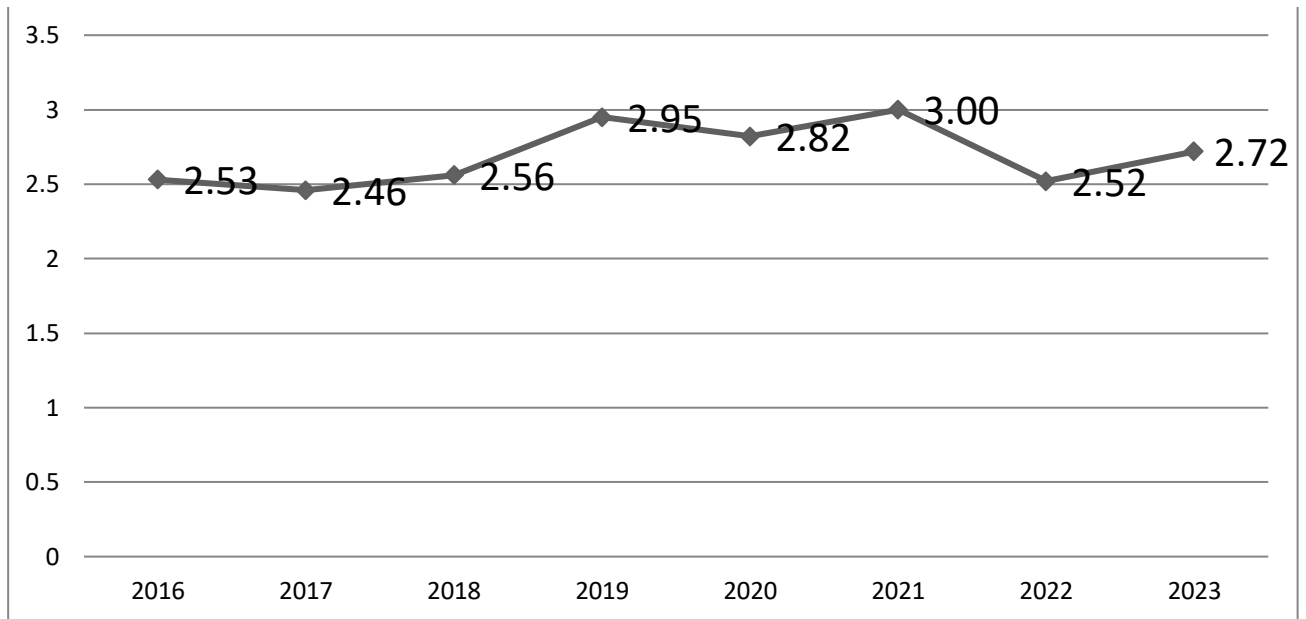

Рис. 2.9. Надходження податку на прибуток до зведеного бюджету України, % до ВВП

Джерело: [37, 57].

Динаміка надходжень податку на прибуток до Державного бюджету України у розрізі платників наведена на рис. 2.10, дає нам уявлення, що приватні підприємства у категорії інші платники сплачують до Державного бюджету найбільшу частку свого прибутку. Коливання частки склали від 54,1% у 2020 році до 69,7% у 2021 році. Таке суттєве збільшення частки пояснюється збільшенням розмірів діяльності таких юридичних осіб після пандемії та скорочення рівня споживання населенням товарів та послуг. У наступних роках частка приватних підприємств залишається високою – 64,8% усіх сплат податку у 2022 році та 66,9% загального обсягу надходжень у 2023 році.

Досить високою залишається частка підприємств з іноземними інвестиціями у загальному обсязі надходжень податку на прибуток до

Державного бюджету. У 2017 році вона була 11,4%, збільшилася до 13,0% у 2019 році, далі скоротилася до 12,2% у 2020 році та збільшила свої значення у наступних роках. У 2023 році роль підприємств з іноземними інвестиціями у формуванні Державного бюджету за рахунок податку на прибуток був досить високим – 13,5%.

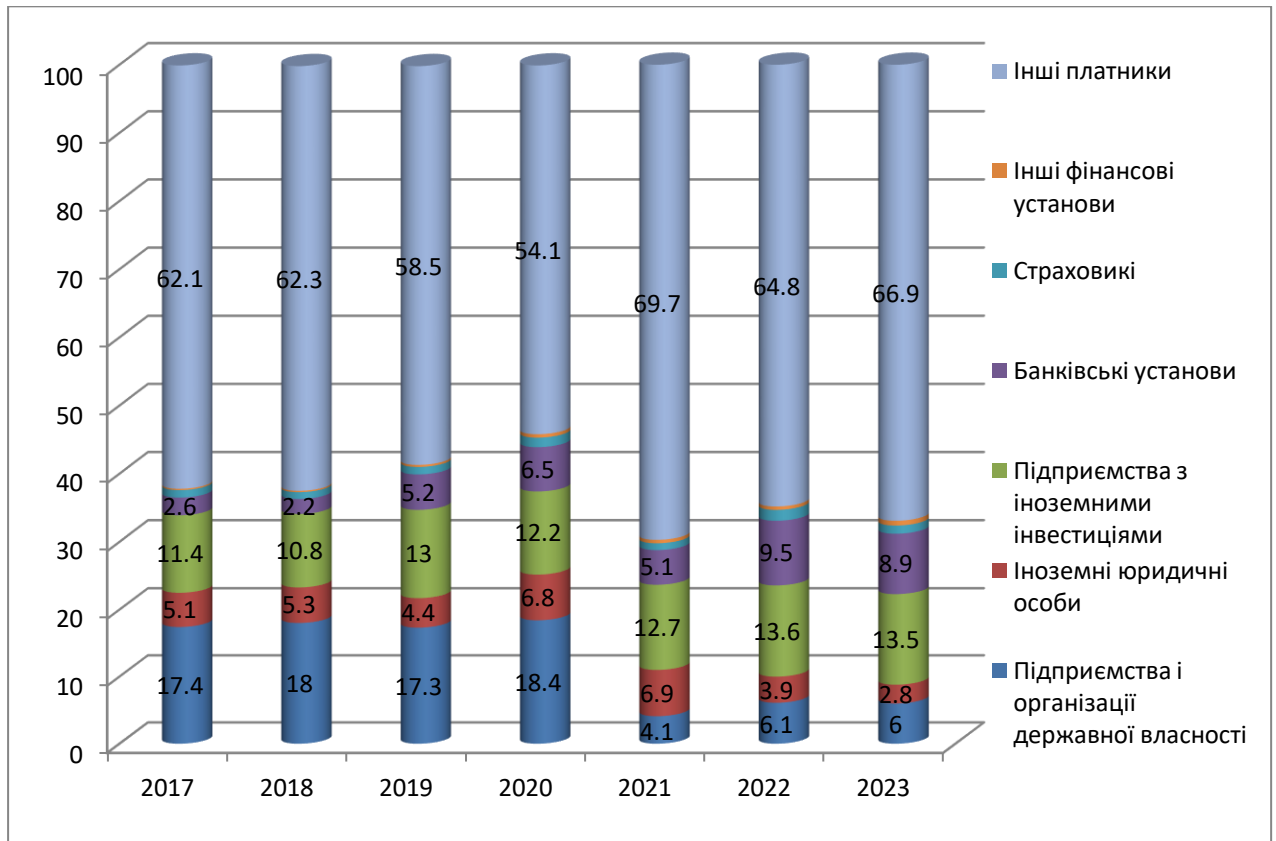

Рис. 2.10. Динаміка надходжень податку на прибуток до Державного бюджету України у розрізі платників, %

Джерело: [19, 57].

Скоротили своє фіскальне значення для Державного бюджету підприємства державної форми власності. Якщо у 2017 році вони сплачували 17,4% усіх надходжень податку на прибуток, то у 2021 році лише 4,1%. У 2022 році частка державних підприємств збільшилася до 6,1% та у 2023 році результат було збережено.

Результати розрахунку податкового навантаження на прибуток підприємств у 2015-2022 роках представлені у таблиці 2.4.

Податкове навантаження на прибуток підприємств ми розраховували як відношення загального обсягу надходжень податку на прибуток до зведеного бюджету України та фінансового результату до оподаткування юридичних осіб, що отримали прибуток.

Таблиця 2.4

**Результати розрахунку податкового навантаження на прибуток
підприємств у 2015-2022 роках**

	Роки							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Надходження податку на прибуток до зведеного бюджету України, млрд. грн.	39,1	60,2	73,4	91,1	117,3	118,5	163,8	130,6
Фінансовий результат до оподаткування юридичних осіб, що отримали прибуток, млрд. грн.	475,3	523,8	674,4	746,5	933,2	848,6	1352,1	1010,1
Податкове навантаження на прибуток, %	8,2	11,5	10,9	12,2	12,6	13,9	12,1	12,9
Нормативна ставка податку на прибуток підприємств, %	18	18	18	18	18	18	18	18
Коефіцієнт продуктивності податку на прибуток	0,46	0,64	0,61	0,68	0,70	0,77	0,67	0,72

Джерело: [19, 21, 37].

Так, з 2015 року податкове навантаження на прибуток підприємств поступово збільшується з 8,2% до 11,5% у 2016 році та до 10,9% у 2017 році. З 2018 року податкове навантаження на прибуток підприємств ще більше зросло через скорочення збитків, що зменшують податкові зобов'язання з цього податку. У 2021 та 2022 роках податкове навантаження на прибуток прибуткових підприємств незначним чином зменшилося. Коефіцієнт продуктивності податку на прибуток ми розраховували як відношення розміру податкового навантаження на прибуток підприємств до нормативної ставки

цього податку. Відповідно, ми бачимо синхронні коливання коефіцієнту, оскільки нормативна ставка протягом усього періоду не змінювалася.

Продовжуючи наше дослідження зосередимося на рядах динаміки фактичних надходжень непрямих податків до зведеного бюджету України у % до номінального ВВП (рис. 2.11). Цей показник показує частку ВВП, яка перерозподіляється на користь держави через стягнення з підприємств ПДВ, акцизного податку та мита.

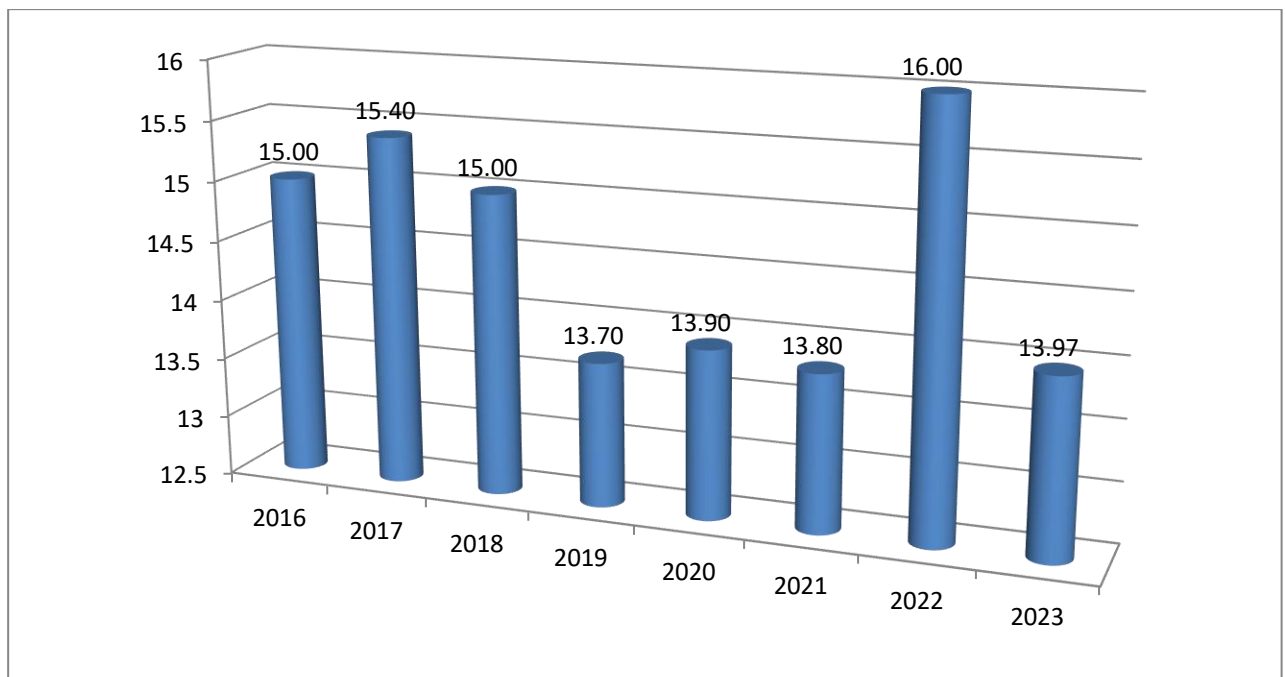

Рис. 2.11. Ряд динаміки фактичних надходжень непрямих податків до зведеного бюджету, % до ВВП

Джерело: [19, 21, 37].

У 2022 році непрямі податки складали 16,0% обсягу номінального ВВП, це найбільший показник за весь період дослідження. Порівняно із 2016 роком він збільшився на 1,0 відсоткових пункти, порівняно із попереднім роком зростання склало 2,2 процентні пункти. Ми бачимо скорочення надходжень непрямих податків до бюджетів усіх рівнів відносно ВВП протягом 2019 – 2021 років. Невисокий рівень перерозподілу пояснюється зменшенням рівня споживання населення. Відповідно, підприємства одержали менші обсяги виручки від реалізації своєї продукції та менші прибутки.

Зміна рядів динаміки надходжень ПДВ до бюджету відносно номінального ВВП в цілому повторили динаміку сплат підприємствами непрямих податків (рис. 2.12).

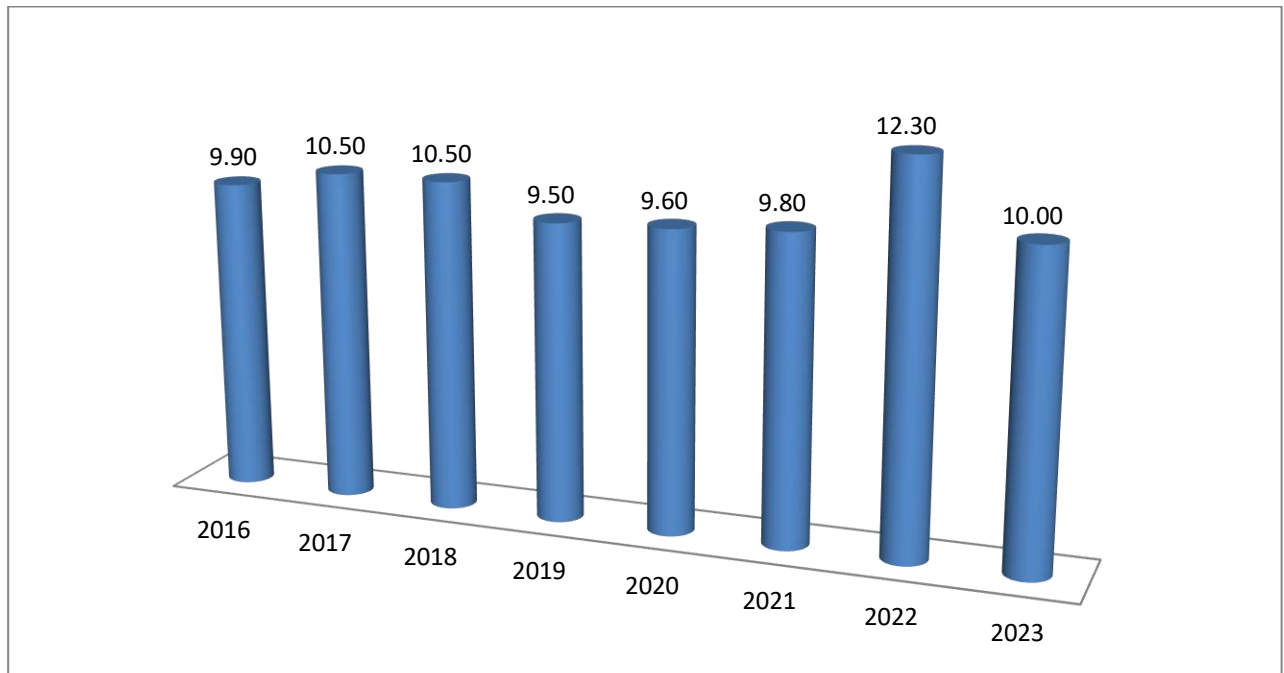

Рис. 2.12. Ряд динаміки надходжень ПДВ до бюджету, % до ВВП

Джерела: [19, 37, 21].

Отже, у 2022 році до Державного бюджету підприємства перерахували податку на додану вартість у обсязі 12,3% номінального ВВП, а це 2,5 процентних пункти вище показника 2021 року та 2,7 процентні пункти вище показника 2020 року. Більшими були обсяги надходжень ПДВ у 2017 та 2018 роках – на рівні 10,5% ВВП. Наведені дані показують високі розміри податкового навантаження на додану вартість виробників та реалізаторів продукції. У 2023 році показник знову скоротився до 10,0% ВВП.

Розрахунок податкового навантаження на додану вартість в Україні наведений в таблиці 2.5. Його ми розраховували як відношення загального обсягу надходжень ПДВ до Державного бюджету за вирахуванням відшкодування та усіх споживчих витрат (населення, сектора загальнодержавного управління, некомерційних організацій, які надають послуги населенню). Якщо результат у 2015 році наближався до нормативної ставки ПДВ, то в подальшому ми бачили скорочення податкового навантаження, особливо у 2020 та 2021 роках.

Таблиця 2.5

Оцінка податкового навантаження на додану вартість в Україні

Показники	Роки дослідження							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Надходження ПДВ до Державного бюджету за вирахуванням відшкодування, млрд. грн.	246,9	235,5	314,0	374,5	378,7	400,6	536,5	466,9
Кінцеві споживчі витрати населення, млрд. грн.	1331,5	1569,7	1977,6	2438,8	2918,3	3054,0	3717,8	3283,9
Кінцеві споживчі витрати сектора загальнодержавного управління, млрд. грн.	376,3	443,7	661,7	739,5	746,8	814,6	967,1	2087,1
Кінцеві споживчі витрати некомерційних організацій, які надають послуги населенню, млрд. грн.	15,8	18,9	23,9	31,0	39,8	40,2	49,3	98,3
Податкове навантаження на додану вартість, %	14,3	11,6	11,8	11,7	10,2	10,2	11,3	8,5
Розмір продуктивності ПДВ, %	71,5	58,0	59,0	58,5	51,0	51,0	56,5	42,5

Джерела: [19, 22, 37].

У 2022 році податкове навантаження склало 11,3% загального обсягу кінцевих споживчих витрат, відповідно розмір продуктивності ПДВ збільшився до 56,5%. У 2023 році через суттєве зростання кінцевих споживчих витрат сектора загальнодержавного управління та зменшення загального обсягу надходжень ПДВ ми отримали найменший показник податкового навантаження на додану вартість – всього 8,5%.

2.3. Аналіз податкового навантаження на підприємство

ТОВ «АЛЪЯНС УКРАЇНА» входить в міжнародну фінансову групу «Allianz» - одного з провідних постачальників фінансово-страхових послуг у світі. Діяльність фінансової групи «Allianz» зосереджена у таких основних сферах: страхування, банківська справа, управління активами, брокерська діяльність. ТОВ «АЛЪЯНС УКРАЇНА» здійснює на території України агентську та брокерську діяльність та має економічні успіхи у роботі.

Для аналізу зміни податкових зобов'язань з оподаткування прибутку ми використали дані фінансової звітності та декларації з податку на прибуток компанії ТОВ «АЛЪЯНС УКРАЇНА».

Динаміка зміни бази оподаткування податком на прибуток ТОВ «АЛЪЯНС УКРАЇНА» представлена на рисунку 2.13.

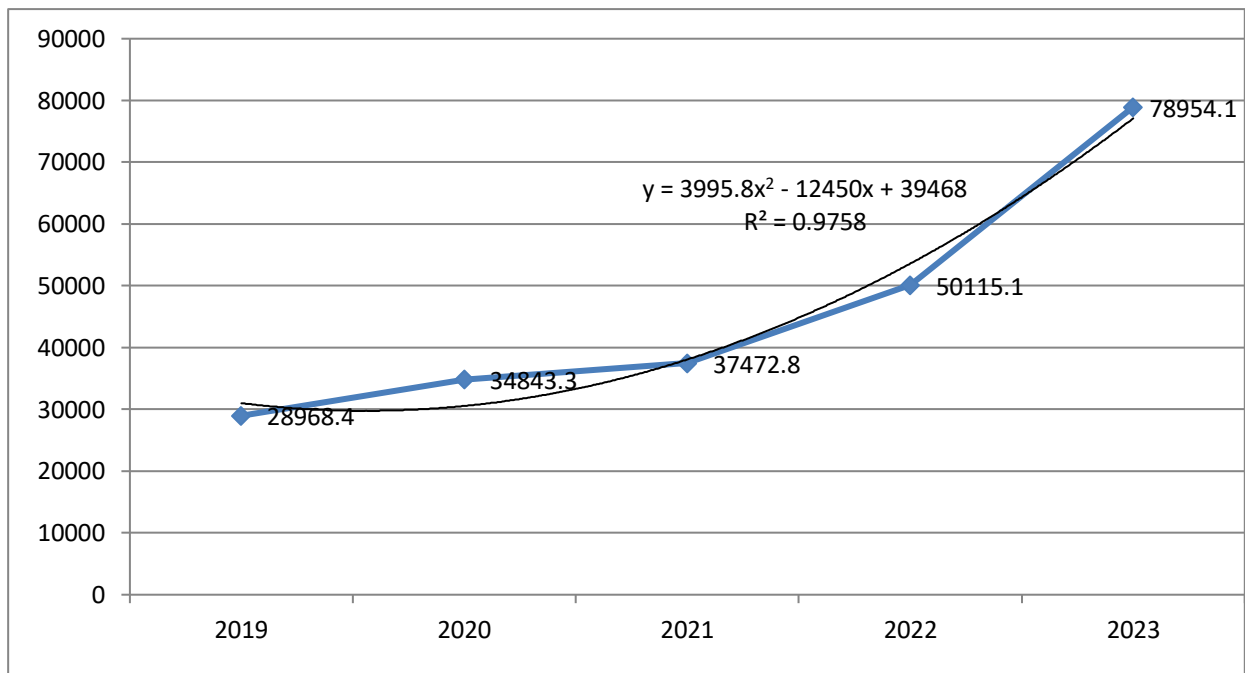

Рис. 2.13. Динаміка зміни оподаткованого прибутку ТОВ «АЛЪЯНС УКРАЇНА», тис. грн.

У 2024 році ми на базі підприємства, враховуючи зовнішні фактори, спрогнозували прибуток до оподаткування у розмірі 108 588 тис грн. Це значно

перевищує фактичні дані 2023 року, коли підприємство задекларувало 78954,1 тис грн. прибутку. Порівняно із показником 2022 року оподатковуваний прибуток має зрости на 58 472,9 тис грн.

Відповідно ми побудували математичну модель зміни тренду, яка має наступний вигляд: $y = 3281,0x^2 - 11165x + 29468$

Динаміка розміру податкового зобов'язання з податку на прибуток ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА» наведена на рисунку 2.14.

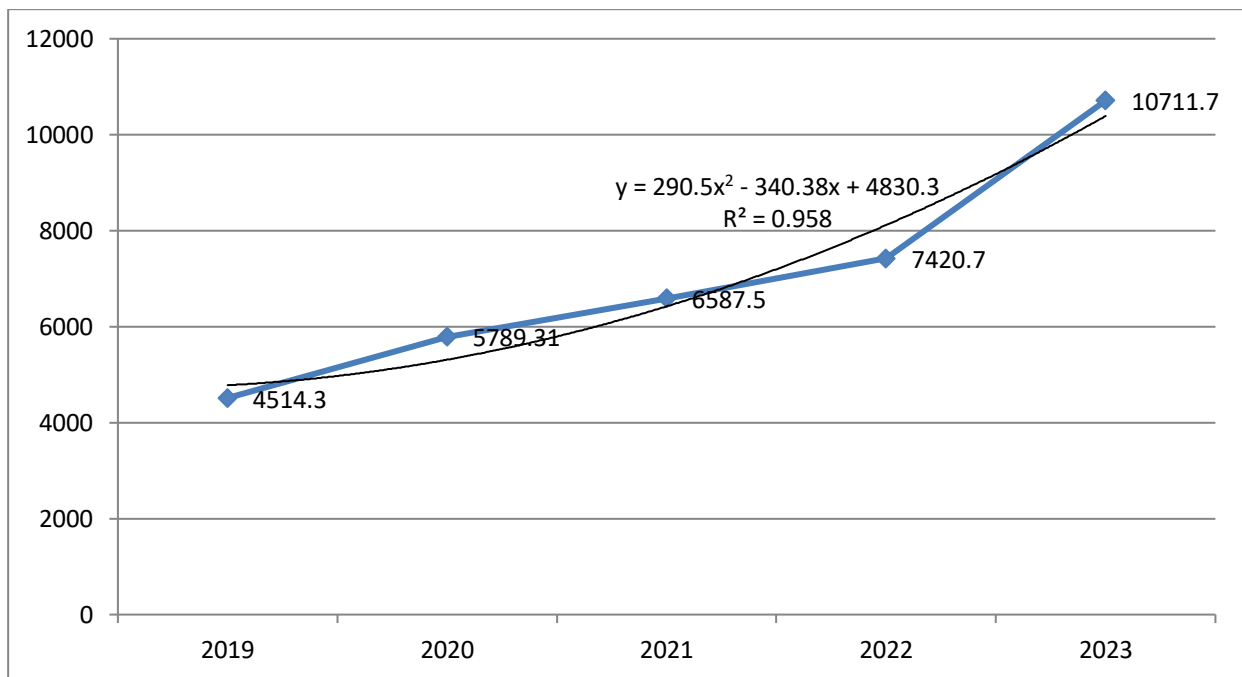

Рис. 2.14. Динаміка розміру податкового зобов'язання з податку на прибуток ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА», тис. грн.

У 2023 році податкові зобов'язання з податку на прибуток ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА» склали 10 711,7 тис грн.

Відповідно ми побудували математичну модель зміни тренду, яка має наступний вигляд: $y = 290,5x^2 - 340,3x + 4830,0$

Отже, у 2024 році ми прогнозуємо із значною ступеню достовірності, що підприємство сплатить до бюджету:

$$y = 290,5x^2 - 340,3x + 4830,0 = 13246,2 \text{ тис грн. прибутку.}$$

Проведемо розрахунок фактичного податкового навантаження на прибуток ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА». Результати такого розрахунку наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Результати розрахунку податкового навантаження на прибуток ТОВ
«АЛЬЯНС УКРАЇНА» у 2015-2022 роках**

	Роки					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024 прогноз
Нарахована та сплачена до бюджету сума податку на прибуток, тис. грн.	4514,3	5789,3	6587,5	7420,7	10711,7	13246,2
Фінансовий результат до оподаткування, млн. грн.	29,0	34,8	37,5	50,1	79,0	108,6
Податкове навантаження на прибуток підприємств, %	15,6	16,6	17,6	14,8	13,6	12,2
Нормативна ставка податку на прибуток підприємств, %	18	18	18	18	18	18
Коефіцієнт продуктивності податку на прибуток	0,87	0,92	0,98	0,82	0,76	0,68

Індивідуальне податкове навантаження на прибуток підприємств ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА» визначимо відношенням нарахованої та сплаченої до бюджету суми податку на прибуток та одержаного розміру фінансового результату до оподаткування. Відповідно ми одержали показники, що до 2021 року збільшувалися: з 15,6% у 2019 році до 17,6% у 2021 році, або на 2,0 відсоткових пункти. З 2021 року податкове навантаження суттєво зменшується з року в рік. І у 2023 році ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА» мало навантаження на свій прибуток у розмірі 13,6%, що менше максимального показника 2021 року на 4,0 відсоткові пункти.

Динаміка зміни бази оподаткування податком на додану вартість ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА» представлена на рисунку 2.15.

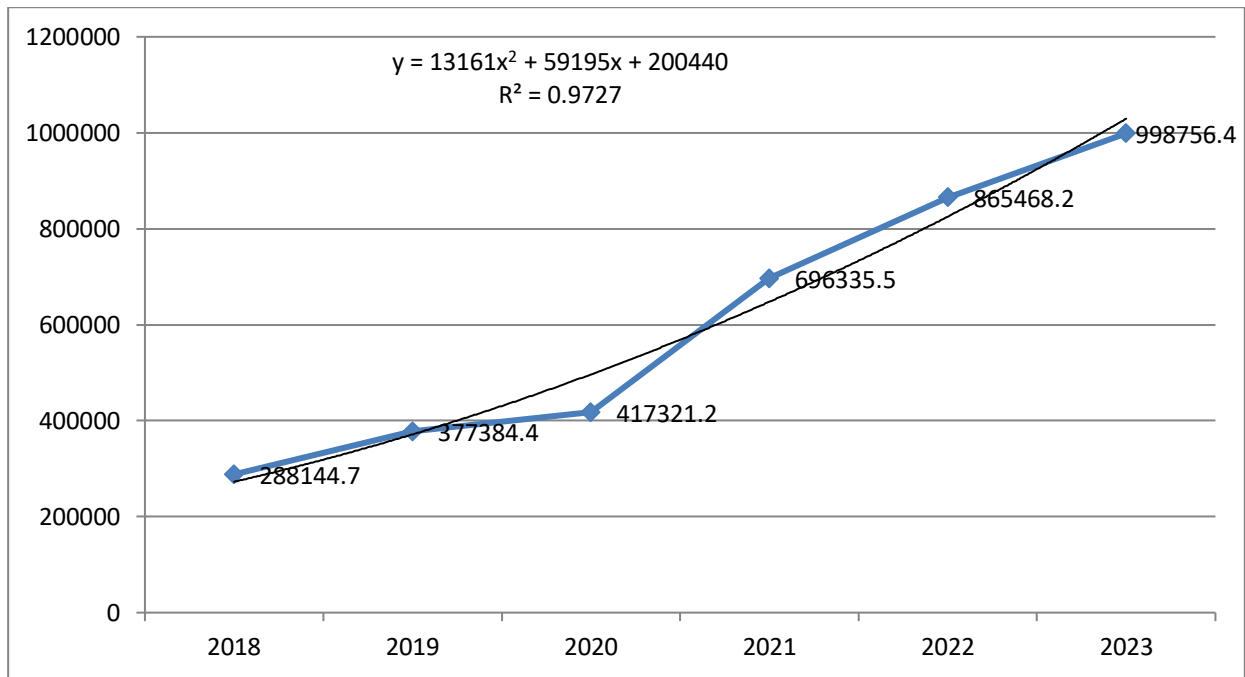

Рис. 2.15. Динаміка зміни чистої виручки ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА», тис. грн.

У 2022 році чиста виручка компанії склала 865 468,2 тис грн. Це нижче фактичних даних 2021 року, коли підприємство задекларувало 696 335,5 тис грн. чистої виручки. У 2023 році підприємство заробило 998 756,4 тис грн. доходу у вигляді чистої виручки, відповідно показник на 133 288,2 тис грн. перевищує дані попереднього року та на 302 420,9 тис грн. перевищує обсяг чистої виручки, яку одержала фірма у 2021 році.

Тренд виявився зростаючим, і ми змогли спрогнозувати із високою ймовірністю обсяги чистої виручки на 2024 рік. Модель має вигляд:

$$y = 13161x^2 + 59195x + 20044,$$

прогнозний обсяг чистої виручки складає 849 010,0 тис грн.

Відповідно побудуємо графік динаміки податкових зобов'язань з ПДВ ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА» від чистої виручки з продажу товарів, робіт та послуг, що виробляло підприємство впродовж шести років. Дані динаміки представлені на рисунку 2.16.

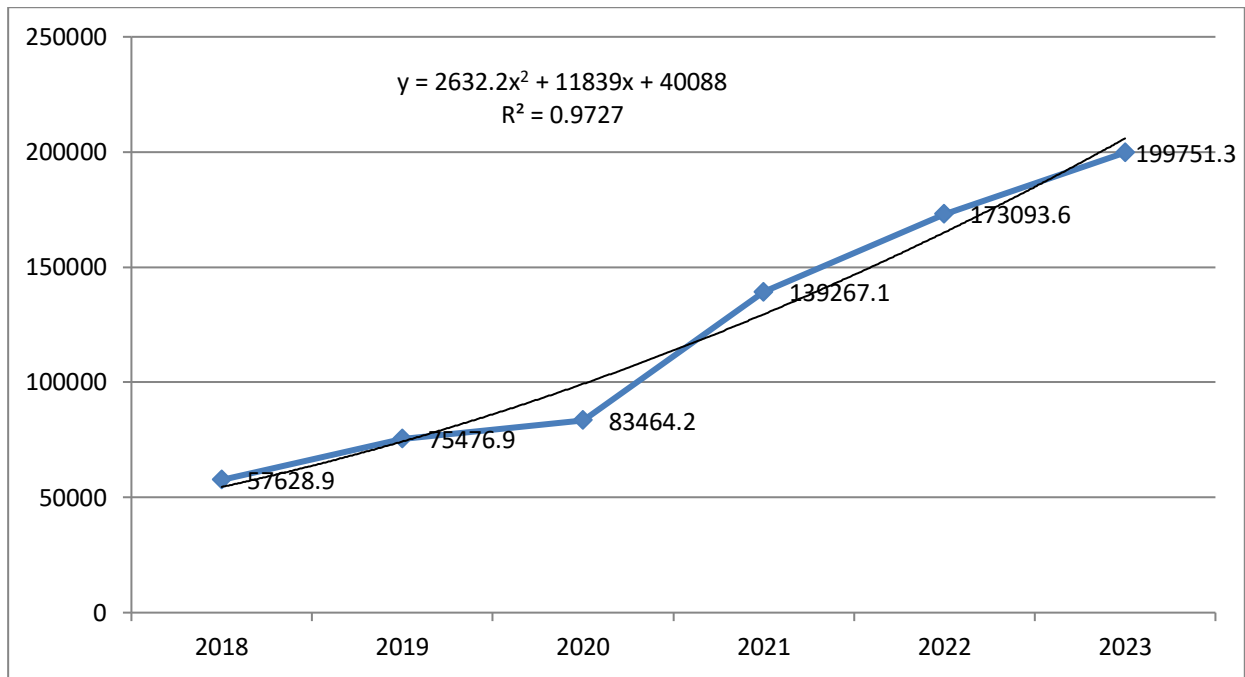

Рис. 2.16. Динаміка зміни податкового зобов'язання з ПДВ ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА», тис. грн.

В 2022 році податкові зобов'язання з ПДВ склали 173 093,6 тис грн., що на 33 826,5 тис грн. вище показника 2021 року, коли податкові зобов'язання склали 139 267,1 тис грн. У 2023 році податкові зобов'язання з ПДВ ТОВ «АЛЬЯНС УКРАЇНА» склали 173 093,6 тис грн., що більше попереднього показника на 33 826,5 тис грн., або на 24,3%.

Ми також побудували трендову математичну модель прогнозу зростання податкових зобов'язань із податку на додану вартість, яка має наступний вигляд: $y = 2632,2x^2 + 11839x + 40088$. Відповідно до цього прогнозу ми маємо податкові зобов'язання на 2024 рік у сумі 205 874,0 тис грн.

Виходячи з прогнозного обсягу чистої виручки складає (849 010,0 тис грн.) у 2024 році податкові зобов'язання з ПДВ складуть 849 010,0 тис грн., помножити на 20%, або 169 802 тис грн. Різниця прогнозів – 36 072 тис грн.

РОЗДІЛ 3

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

3.1. Міжнародний досвід оподаткування юридичних осіб

Дослідження міжнародного досвіду оподаткування юридичних осіб наразі для реформування вітчизняної системи оподаткування юридичних осіб є дуже корисним. Вивчення того, як інші країни структурують свої системи оподаткування для корпорацій, як розподілено податкове навантаження між юридичними та фізичними особами може допомогти зрозуміти, які підходи є більш ефективними або прогресивними. Подивившись на проблеми, які інші країни вирішують або вже вирішили у своїх системах оподаткування підприємств, можна уникнути допущення аналогічних помилок у власному законодавстві. Розуміння того, як інші країни оподатковують корпорації, допоможе зрозуміти, як власна система оподаткування юридичних осіб впливає на конкурентоспроможність України на світовому ринку. Знання про те, як інші країни стимулюють інвестиції через свою податкову політику, може допомогти створити більш привабливі умови для інвесторів. Також дослідження міжнародних стандартів і практик у сфері оподаткування юридичних осіб може допомогти в створенні або адаптації вітчизняного законодавства до міжнародних вимог і стандартів.

Таким чином, дослідження міжнародного досвіду оподаткування юридичних осіб може принести значну користь для урядів, законодавців, бізнесу та громадськості в цілому, надасть можливість нам розробити власні шляхи реформування системи оподаткування підприємств та установ в Україні.

На початку розглянемо міжнародний досвід оподаткування прибутку підприємств у розвинутих країнах світу.

У США податок на прибуток корпорацій є складним та різноманітним механізмом, який має вплив на результати діяльності корпорацій, коригує потік

капіталу між галузями та, навіть, країнами. У США існує прогресивна система ставок податку на прибуток корпорацій. Наразі основна ставка податку становить 21%, хоча існують певні особливості та менші ставки для певних видів діяльності, розмірів бізнесу (рис. 3.1).

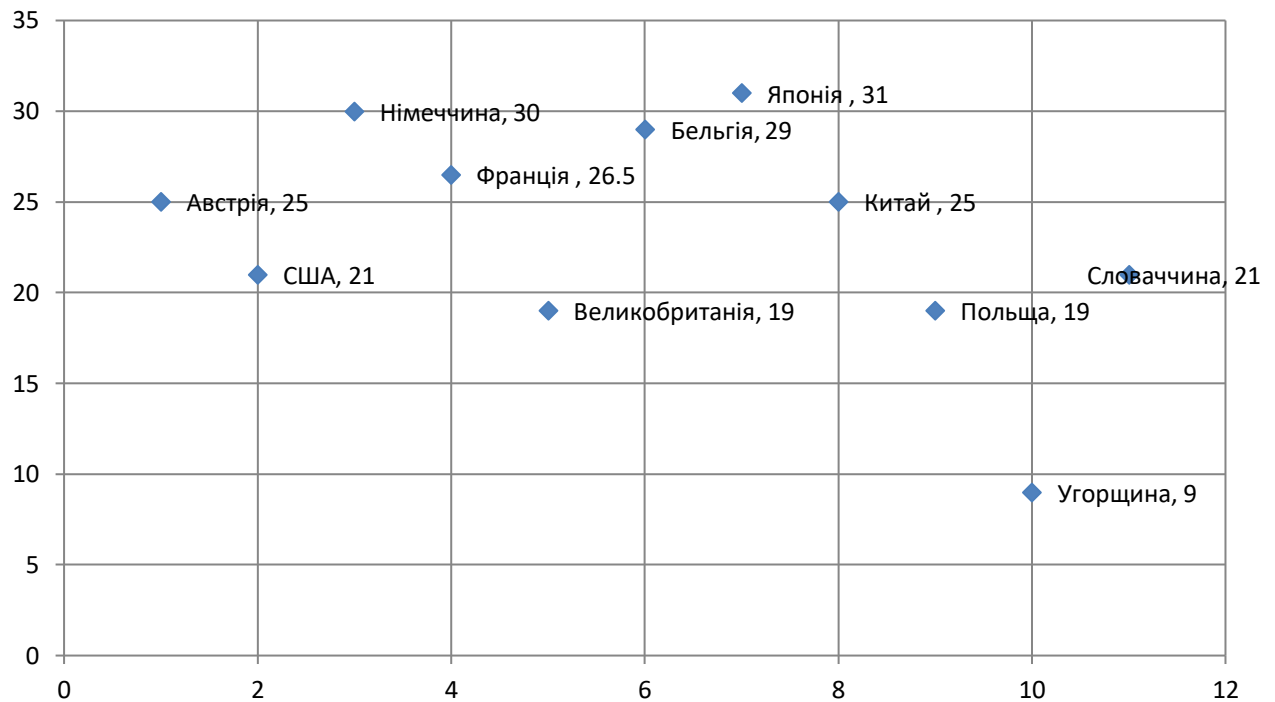

Рис. 3.1. Базові ставки податку на прибуток корпорацій у деяких зарубіжних країнах, %

Джерело: [61, 66].

Податок на прибуток корпорацій в США оплачується як на федеральному рівні, так і на рівні штатів. Деякі штати також мають власні додаткові ставки податку на прибуток корпорацій та запроваджують додаткові правила оподаткування. В законодавстві США передбачені різні вирахування із суми оподатковуваного прибутку, включаючи податкові кредити за інновації, енергоефективність та інші [68].

Корпорації зазвичай зобов'язані подавати податкові звіти, щоб документувати свій прибуток та розраховувати відповідний податок. Корпорації, які здійснюють діяльність за межами США, можуть також підлягати оподаткуванню за кордоном та відчувати вплив подвійного оподаткування. В цьому випадку застосовуються договори про уникнення

подвійного оподаткування, а дані про сплату податку на прибуток корпорацій указуються у податковій звітності підприємств [60].

Податкова система США періодично зазнає змін та реформ щодо ставок податків, вирахувань, кредитів та інших аспектів оподаткування корпорацій. Враховуючи всі ці фактори, податок на прибуток корпорацій у США є складною та динамічною системою, яка варіюється залежно від багатьох факторів, включаючи вид діяльності, місцезнаходження, розміри діяльності та інші обставини.

У Німеччині система оподаткування корпорацій також є складною. Загальна ставка корпоративного податку складає 15%. Проте, цю ставку може доповнювати муніципальний корпоративний податок, який зазвичай становить близько 14-17%. Таким чином, загальна ставка податку на корпорації зазвичай становить близько 30-33% [68].

В Німеччині існують різні програми та стимули, спрямовані на підтримку підприємств, включаючи інвестиційні пільги, податкові кредити та знижки.

Фіскальний рік в Німеччині зазвичай відповідає календарному року.

Корпорації за фіскальний рік зобов'язані подавати податкові звіти, щоб документувати свої доходи, здійсненні витрати, проведену амортизацію основних засобів, свій прибуток та розраховувати відповідний податок.

Загалом, податкова система Німеччини для корпорацій також є складною, але вона також надає деякі можливості для оптимізації податків та зниження фінансових ризиків.

У Великобританії система оподаткування корпорацій має свої особливості. Загальна ставка корпоративного податку становить 19% для всіх корпорацій. Раніше було анонсовано плани зі збільшення ставки до 25% для корпорацій з високим доходом, проте ці плани можуть бути переглянуті. У Великобританії існують різні програми та стимули, такі як Research and Development (R&D) Tax Credits, які призначені для підтримки інновацій та досліджень у підприємствах [60].

Фіскальний рік у Великобританії зазвичай починається з 6 квітня і закінчується 5 квітня наступного року. Корпорації зобов'язані подавати річні податкові звіти до HM Revenue and Customs (HMRC), які включають інформацію про їхні доходи, витрати та інші фінансові показники. У зв'язку з глобалізацією бізнесу, багато корпорацій у Великобританії також мають міжнародні операції, що може впливати на їхні податкові зобов'язання [61].

Загалом, податкова система Великобританії для корпорацій є досить прозорою та стабільною, проте вона також піддається змінам в залежності від економічних та політичних умов.

Стягнення податків на прибуток корпорацій у зарубіжних країнах має свої недоліки. Корпорації, які мають діяльність у декількох країнах, можуть стикатися з проблемою подвійного оподаткування - коли той самий прибуток оподатковується в обох країнах. Це може призвести до зайвих податкових витрат та адміністративних труднощів. Податкове законодавство кожної країни може бути дуже складним та відрізнятися від інших країн. Це також може ускладнити для корпорацій визначення їхніх податкових зобов'язань та відповідність вимогам системи оподаткування юридичних осіб кожної конкретної країни.

Корпорації можуть використовувати складні податкові схеми та стратегії для уникнення сплати податків у країнах з високими ставками податку на прибуток. Це може призводити до втрати доходів у відповідних країнах та спотворення конкуренції. Якщо корпорації ефективно уникають сплати податків у країнах, де вони здійснюють свою діяльність, це може призвести до втрати потенційних доходів для цих країн і, відповідно, до зниження бюджетних надходжень та обмеження здатності здійснювати суспільні витрати.

Отже, стягнення податків на прибуток корпорацій у зарубіжних країнах стикається з різними проблемами, включаючи подвійне оподаткування, складність законодавства, податкове уникнення та інші аспекти, які потребують уважного управління та регулювання.

Проте, для нас варто виділити позитивні аспекти зарубіжного досвіду оподаткування прибутку корпорацій, які можуть бути важливими для вдосконалення системи оподаткування в Україні:

прозорість та простота механізмів оподаткування прибутку підприємств. Деякі країни мають прості та прозорі системи оподаткування, які дозволяють корпораціям легко розуміти свої податкові зобов'язання та відповідати вимогам податкового законодавства;

стимулювання інвестицій та інновацій через різні елементи прибуткового податку з юридичних осіб. Зазвичай розвинуті країни використовують податкові стимули та знижки для стимулювання інвестицій у важливі галузі та інноваційні проекти. Це сприяє економічному зростанню та розвитку цих країн;

гнучкість та адаптивність механізмів прибуткового оподаткування підприємств. Деякі країни швидко адаптують свою податкову політику до змін у економічному середовищі, щоб стимулювати підприємництво та забезпечити конкурентоспроможність свого бізнес-середовища [61];

мінімізація адміністративних та бюрократичних витрат під час оподаткування прибутку підприємств. Деякі країни спрощують процес сплати податків для корпорацій, щоб знизити свої адміністративні витрати, витрати на податковий облік та формування податкової звітності з боку підприємств та для того, щоб підтримати бізнес-середовище;

податкова стабільність під час оподаткування прибутку юридичних осіб. Країни, які забезпечують стабільність у своїй податковій політиці та системі оподаткування, можуть привертати більше інвестицій та забезпечувати впевненість для ведення бізнесу;

податкова справедливість під час оподаткування прибутку підприємств. Розвинуті країни активно впроваджують податкову політику, яка сприяє справедливому розподілу податкового навантаження та націлена на підтримку соціальної справедливості [61].

Ці позитивні аспекти можуть бути важливими для вдосконалення податкової системи, системи оподаткування юридичних осіб зокрема, та стимулювання економічного зростання та розвитку України.

Для нашого подальшого дослідження варто зосередитися на особливостях оподаткування юридичних осіб непрямыми податками. Акцент ми зробимо на податку на додану вартість через його важливу фіскальну та регулюючу для держави роль.

У США система оподаткування товарів та послуг непрямыми податками може варіюватися залежно від конкретного штату чи міста. Загальною складовою їхніх податкових систем є податок з продажів, який зазвичай обчислюється як відсоток від ціни продажу товару чи послуги. В США не запроваджували ПДВ через складнощі з його адмініструванням та через можливості ухилень від оподаткування [69].

У більшості штатів США існують штатні та місцеві ставки податку з продажу, які додаються до загальної ставки. Штати можуть встановлювати власні ставки податку з продажу, а місцева влада, така як влада міста чи округу, також може запроваджувати власні додаткові ставки.

Деякі товари та послуги можуть бути звільнені від оподаткування або мати знижену ставку. Наприклад, деякі продукти харчування, медичні послуги та освітні послуги зазвичай звільнені від оподаткування.

Щодо особливостей адміністрування податків з продажів, більшість штатів і місцева влада запроваджують системи збору податків з продажу через продавців. Це означає, що продавець стягує податок від покупця та передає його відповідним податковим органам. Влада штатів вимагає від продавців податкового декларування та сплати податку [63].

Варто також додати, що штати можуть мати різні податкові механізми стягнення податку з продажів, такі як відкрите визначення, коли податок з продажу застосовується до всіх продажів, або закрите визначення, коли податок застосовується лише до певних видів продажів.

Враховуючи ці аспекти можна зазначити, що податок з продажу є важливим джерелом надходжень для штатних та місцевих бюджетів у США та впливає на споживчу поведінку громадян та фінансові рішення підприємств.

Податок на додану вартість є широко використовуваним податком у країнах Європи та інших країнах світу. Він є формою оподаткування споживчих витрат і зазвичай обчислюється на різницю між вартістю продажу товару чи послуги та вартістю виробництва або закупівлі товарів.

Більшість країн Європи мають стандартну ставку ПДВ, яка застосовується до більшості товарів та послуг. Ця ставка може варіюватися від країни до країни, але зазвичай коливається від 17% до 27% (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Ставки ПДВ в країнах ЄС та у Великобританії

Країна	Стандартна ставка	Знижена ставка
Австрія	20	10 або 12
Бельгія	21	6 або 12
Болгарія	20	9
Великобританія	20	5 або 0
Данія	25	0
Німеччина	19	7
Греція	23	6,5 або 13 та 6 і 3 на островах
Ірландія	21	4,8 або 13,5 або 0
Іспанія	18	4 або 8
Італія	22	4 або 6 або 10
Кіпр	15	5
Латвія	22	12
Литва	21	5 або 9
Люксембург	15	3 або 6 або 9 або 12
Мальта	18	5
Нідерланди	21	0 або 6
Польща	23	0 або 5 або 8
Португалія	23	6 або 13
Румунія	19	9
Словаччина	20	0
Словенія	20	8,5
Угорщина	27	5 або 18

Джерело: [27].

Продовження табл. 3.1

Країна	Стандартна ставка	Знижена ставка
Фінляндія	22	8 або 17
Франція	20	2,1 або 5,5
Швеція	25	6 або 12
Чехія	21	10
Естонія	18	5

Зазвичай європейські країни встановлюють знижені ставки ПДВ для певних видів товарів та послуг, таких як: харчування, медичні послуги, книги, але й ці ставки можуть відрізнятися від країни до країни.

У деяких країнах можуть існувати звільнення від оподаткування для певних видів товарів та послуг: фінансові послуги, освітні послуги тощо. Щодо експортних товарів, міжнародних послуг існують нульові ставки.

В країнах Європи юридичні особи, які продають товари та послуги, зазвичай зобов'язані реєструватися платниками ПДВ та збирати цей податок від своїх споживачів. Після цього вони повинні передавати зібрані суми до відповідних податкових органів.

Підприємства, зареєстровані платниками ПДВ, зазвичай повинні подавати регулярні податкові декларації та сплачувати зібрані ПДВ до відповідних термінів.

Для підприємств, що здійснюють міжнародну торгівлю, ПДВ може бути важливим аспектом в оподаткуванні та вимагати виконання різних правил та процедур щодо ввезення та експорту товарів. Процедура сплати податку на додану вартість під час здійснення експортних та імпорتنих операцій серед країн-членів Європейського Союзу представлена на рис. 3.2.

ПДВ є одним з основних джерел надходжень до бюджетів країн Європи та відіграє важливу роль у фінансуванні різних галузей діяльності та громадських служб (рис. 3.3).

Оподаткування ПДВ в європейських країнах має кілька позитивних аспектів, які варто відзначити.

По-перше, це важливе джерело надходжень до бюджетів держави. ПДВ став одним з основних джерел надходжень до бюджетів багатьох європейських країн. Цей податок допомагає державі фінансувати різні галузі, такі як: охорона здоров'я, освіта, інфраструктура, соціальні програми та інші важливі сфери.

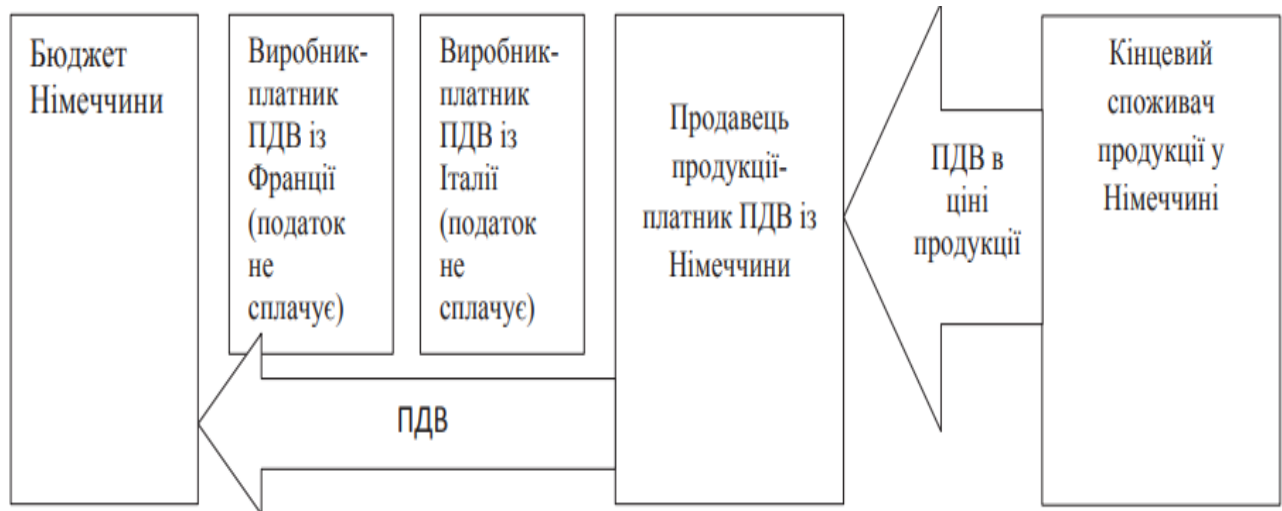

Рис. 3.2. Процедура сплати податку на додану вартість при експортних та імпорتنих операціях серед країн-членів Європейського Союзу, %

По-друге, ПДВ відзначається своєю прозорістю та простотою. Використання ПДВ дозволяє урядам забезпечувати прозорість та простоту у системі оподаткування. Це дозволяє представникам бізнесу легко розуміти їхні податкові зобов'язання та із легкістю відповідати всім вимогам законодавства, включаючи податкове.

По-третє, ПДВ може бути гнучким інструментом управління економікою. Шляхом зміни ставок ПДВ уряди отримують можливість стимулювати чи гальмувати споживання певних товарів або послуг, що впливає на економічне зростання та розподіл ресурсів [27].

По-четверте, саме ПДВ добре спрямований на забезпечення справедливості в оподаткуванні, оскільки він зазвичай стягується відповідно до вартості товару чи послуги, що призводить до того, що люди сплачують податок у відповідності з їхнім рівнем споживання.

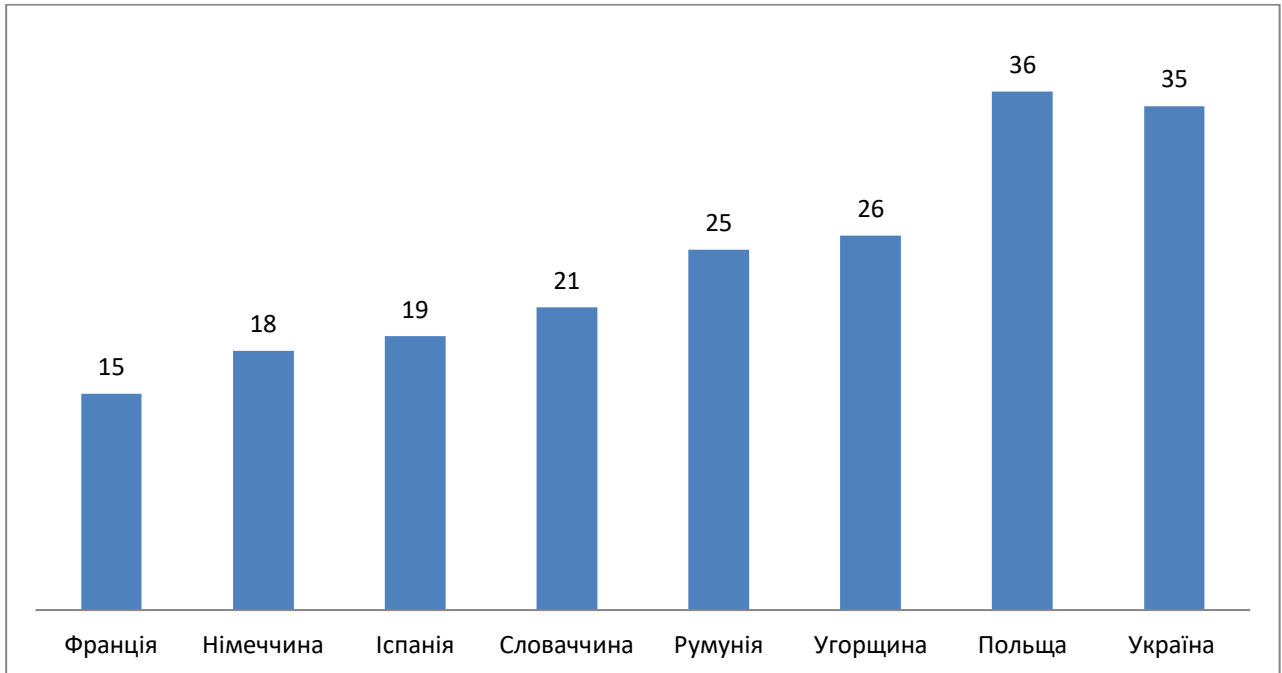

Рис. 3.3. Частка ПДВ у податкових надходженнях консолідованого бюджету деяких країн Європи в 2020 році, %

Джерело: [27, 69].

По-п'яте, деякі країни використовують ПДВ для стимулювання екологічного споживання, шляхом застосування знижених ставок або звільнень для екологічно чистих товарів та послуг.

По-шосте, у зв'язку зі зростанням міжнародної торгівлі, багато європейських країн співпрацюють у гармонізації систем оподаткування ПДВ, щоб уникнути подвійного оподаткування та сприяти ефективній міжнародній торгівлі.

Загалом, оподаткування ПДВ в європейських країнах відіграє важливу роль у фінансуванні бюджету, стимулюванні економіки та забезпеченні справедливого та прозорого податкового середовища [61].

Продовжуючи дослідження варто звернути увагу на майнове оподаткування юридичних осіб у зарубіжних країнах, виділити його позитивний досвід задля удосконалення вітчизняної системи оподаткування.

У США податок на майно корпорацій не є загальним федеральним податком, але деякі штати та місцева влада можуть встановлювати власні

податки на майно корпорацій. Ставки податку варіюються від штату до штату та від місцевої влади до місцевої влади. Кожна юрисдикція має власні правила та механізми оподаткування майна корпорацій.

Останнє зазвичай ґрунтується на оцінці його ринкової вартості. Ця оцінка може здійснюватися регулярно, наприклад, щорічно, або за визначеними періодами. Підприємства можуть оподатковувати різні види майна, такі як: земельні ділянки, будівлі, машини та обладнання, транспортні засоби та інше. Підприємства зазвичай зобов'язані сплачувати податок на майно корпорацій у відповідності до правил та ставок, встановлених відповідною штатною або місцевою владою [63]. Податок на майно корпорацій в США має великий вплив на фінансове планування підприємства, оскільки він може становити значну частину витрат на утримання бізнесу. Деякі штати та місцева влада можуть надавати пільги або знижки з податку на майно корпорацій для певних видів діяльності або об'єктів, які сприяють економічному розвитку чи створенню робочих місць.

Виділимо позитивні аспекти справляння податків на майно корпорацій у зарубіжних країнах:

стимулювання інвестицій - деякі країни надають пільги та знижки з податків на майно корпорацій для приваблення іноземних інвестицій. Це стимулює розвиток бізнесу та сприяє економічному зростанню;

підтримка розвитку інфраструктури – розвинуті країни частину податкових надходжень від оподаткування майна корпорацій спрямовують на розвиток інфраструктури, такої як: дороги, залізниці, порти та інші об'єкти, що сприяють підприємництву та економічному зростанню;

залучення інновацій та передового досвіду технологічного розвитку – з цією метою влада окремих країн надає пільги та знижки з податків на майно корпорацій для стимулювання розвитку інноваційних та технологічних галузей. Це може сприяти залученню новітніх технологій та підтримці конкурентоспроможності;

підтримка малих та середніх підприємств – для цього деякі країни встановлюють знижені ставки податків на майно корпорацій для малих та середніх підприємств, що допомагає їм конкурувати на ринку та збільшувати свою ефективність;

податкова прозорість та стабільність – уряди країн забезпечують функціонування прозорої та стабільної системи оподаткування майна корпорацій, що дозволяє бізнесу розраховувати свої податкові зобов'язання та планувати свою діяльність на майбутнє.

Наведені аспекти показують, як правильно спроектована та реалізована система оподаткування майна корпорацій може стимулювати економічний розвиток та сприяти стабільності бізнес-середовища.

3.2. Шляхи вдосконалення системи оподаткування юридичних осіб в Україні

Дослідження системи оподаткування юридичних осіб завжди залишається актуальним, оскільки фіскальна політика має великий вплив на економіку країни, бізнес-середовище та соціальну справедливість.

Нами досліджено, наскільки ефективною є система оподаткування в збиранні податків і стимулюванні економічного зростання. Нами виявлені проблемні аспекти, які потребують удосконалення.

Оподаткування юридичних осіб має ґрунтуватися на ряді принципів, які спрямовані на забезпечення справедливості, ефективності та економічного розвитку. Основними принципами оподаткування юридичних осіб ми визначимо наступні:

принцип справедливості, який є одним з основних принципів оподаткування юридичних осіб. Це означає, що оподаткування повинно бути справедливим для всіх видів юридичних осіб, як би ми їх не класифікували, і кожен повинен сплачувати податок згідно зі своїми можливостями;

принцип економічної ефективності – система оподаткування юридичних осіб повинна сприяти ефективному функціонуванню економіки, стимулюючи інвестиції, інновації та економічне зростання;

принцип прогресивності – прогресивність оподаткування означає, що юридичні особи з вищими доходами або з вищими прибутками повинні сплачувати більше податків, ніж ті, чиї доходи або прибутки менші;

принцип прозорості та простоти - система оподаткування юридичних осіб повинна бути прозорою та простою для розуміння і використання, як для платників, так і для податкових органів;

принцип конкурентоспроможності – система оподаткування юридичних осіб повинна бути конкурентоспроможною на міжнародній арені, щоб привертати інвестиції та стимулювати розвиток бізнесу;

принцип протидії уникненню оподаткування - система оподаткування юридичних осіб повинна містити механізми для протидії уникненню оподаткування, в той же час вона має сприяти уникненню подвійного оподаткування.

Ці принципи необхідно балансувати в процесі розробки та реалізації податкової політики, щоб забезпечити ефективну та справедливую систему оподаткування юридичних осіб, в Україні зокрема.

Уряд України також звертає увагу на ці наявні проблеми, вирішенню яких були присвячені наступні документи:

Цілі сталого розвитку на період до 2030 року, визначені Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019;

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII;

Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1805-р. тощо.

Також була розроблена Національна стратегія доходів до 2030 року, яка визначає подальші напрямки реформування системи оподаткування, системи податкового адміністрування. Розглянемо її положення окремо по кожному з основних податків, які справляються з юридичних осіб

Щодо податку на прибуток підприємств, Національною стратегією доходів 2030 передбачено запровадження в Україні спільного підходу, за яким країни ЄС домовляються застосувати правила за Глобальним мінімальним податком у розмірі 15 %. Усі платники мають його сплачувати, інакше за правилами несплата податку, або його перерахування до бюджету за нижчою, ніж 15% - ставка у країні, де дочірня компанія є резидентом міжнародної групи компаній, буде створювати підстави стягнення в країні резидентства материнської компанії такої групи додаткового, так званого доповнюючого, аби досягти мінімальний рівень, податку.

Як негативні наслідки приєднання до Угоди про Глобальний мінімальний податок ми можемо виокремити наступні:

- втрата дочірньою компанією пільг, якщо такі будуть надані в Україні з метою залучення інвестицій в економіку;
- втрати Державного бюджету України внаслідок неспрацювання податкової пільги;
- інші зарубіжні країни будуть дооподатковувати українські підприємства, що відносяться до груп міжнародних компаній;
- обмеження можливостей українського уряду впливати на власний економічний розвиток.

У національній стратегії зазначається, що усі розвинуті економіки, з якими Україна розвиває торгівлю, вже долучилися до виконання Угоди про Глобальний мінімальний податок і зазначений механізм оподаткування, незалежно від українських позиції стосовно багатосторонніх домовленостей у

рамках Інклюзивної платформи, вже працює відносно українських компанії з 2024 року. Очікувано зазнають впливу правил Глобального мінімального податку приблизно 1,3 тис українських дочірніх підприємств міжнародних груп компаній.

Глобальний мінімальний податок менше діючої в Україні нормативної ставки податку на прибуток, мова йде про втрату податкових стимулів, що діють у межах режимів «Інвест-няня», «Індустріальні парки» тощо. Це ж стосується і пільгового оподаткування підприємств, що працюють у режимі «Дія-Сіті» (наведені в додатку А). Глобальний мінімальний податок дозволить іншим країнам стягувати додатковий податок з прибутку, отриманого в рамках цього режиму, який в Україні оподатковувався за нижчу за нормативну ставку відносно розподіленого прибутку.

Також за угодами застосована має бути і прискорена амортизація. Це надасть можливостей у повному обсязі враховувати вартість капітальних витрат у періоді їх здійснення. Такий вид миттєвої повної амортизації можна віднести до податкових стимулів, за якими тимчасові витрати зменшують базу оподаткування, переносять витрати у часі. Така амортизація не перебуває у конфлікті з правилами Глобального мінімального податку, оскільки витрати є разовими. Якщо ж звільняються доходи – це постійне зменшення податку на прибуток.

Як висновок, українському законотворцю варто в подальшому надавати пільги не шляхом зменшення ставки податку на прибуток, а шляхом застосування податкових стимулів відносно витрат витрати платників податків. Це дозволило б спрямувати обмежені бюджетні ресурси на збереження інвестиційних пільг для юридичних осіб відносно податку на прибуток за умов дії Глобального мінімального податку.

Щодо сплати єдиного податку юридичними особами буде реформовано наступне:

встановлюється перехідний трирічний період, потягом якого ставка єдиного податку для платників III групи – юридичних осіб буде поступово

наближуватися до ставки податку на прибуток. Це не буде вигідним для платників єдиного податку, які будуть вимушені перейти на загальну систему оподаткування. Після завершення цього періоду буде встановлена для юридичних осіб заборона перебування на спрощеній системі оподаткування;

для юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції протягом трьох років ставки єдиного податку будуть збільшуватися до розміру, який буде еквівалентним базовому значенню ставки податку на прибуток підприємств. Також передбачається, що платникам єдиного податку IV групи не буде вигідним залишати свій статус і вони самостійно перейдуть на загальну систему оподаткування. Для юридичних осіб після завершення перехідного трирічного періоду буде заборонено перебувати на спрощеній системі оподаткування.

Враховуючі майбутні зміни в оподаткуванні прибутку підприємств та необхідної гармонізації із вимогами до податкових систем країн ЄС, задля покращення інвестиційного клімату в Україні ми розробили власний комплекс заходів щодо удосконалення чинного механізму оподаткування прибутку юридичних осіб. Заходи, які ми пропонуємо полягають у наступному:

- необхідно запровадити практику зменшення оподаткованого прибутку підприємств на витрати на інвестиційну діяльність;
- запровадити мінімальну ставку оподаткування прибутку підприємств у розмірі 15% для пріоритетних галузей економіки;
- ввести прогресію в оподаткуванні прибутку підприємств, в результаті якої держава має одержати можливості оподатковувати надприбутки за більшою, порівняно із базовою ставкою податку;
- дозволити підприємствам зменшувати оподатковуваний прибуток на суму недоамортизованих основних засобів до повного погашення минулих капітальних витрат юридичної особи;
- провести податкові аудити у юридичних осіб, що декларують збитки протягом тривалого часу;

- удосконалити роботу із податковими ризиками несвоечасної та неповної сплати до бюджету податку на прибуток.

Щодо податку на додану вартість, Національною стратегією доходів 2030 передбачені заходи поетапного впровадження (з 2025 по 2027 рік) змін щодо оподаткування юридичних осіб, що також передбачається узгодити із графіками виконання вимог вступу до ЄС, серед них:

- перегляд чинних пільг з ПДВ, зокрема тих, що не є обов'язковими у ЄС;
- перегляд знижених ставок ПДВ відповідно до вимог 112-ої Директиви ЄС, або вимагає консультування з Єврокомісією;
- подальша модернізація діючих систем адміністрування ПДВ з урахуванням вимог регламентів ЄС.

Реформувати відповідно до вимог ЄС передбачається і **акцизний податок** (з 2024 до 2030 року) шляхом:

- встановлення ставок податку на тютюнові вироби у євро;
- наближення за розмірами ставок акцизів на тютюнові вироби до мінімальних, що діють в ЄС акцизів на паливо;
- збільшення ставок акцизного податку на алкогольні напої на рівні мінімальної ставки ЄС;
- встановлення акцизного податку на підсолоджені цукром напої з урахуванням світової практики;
- запровадження автоматів продажу тютюнових виробів для запобігання поширенню тіньового ринку тютюну;
- застосування електронного стеження за обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах.

Ми повністю погоджуємося із українським урядом щодо перелічених заходів стосовно оподаткування юридичних осіб непрямыми податками та вважаємо за потрібне додати власних пропозицій, які покращать систему

оподаткування та нададуть додаткових фінансових ресурсів в українські бюджети, це наступні заходи:

- перевести усіх суб'єктів господарювання сфери роздрібної торгівлі на сплату ПДВ;
- усі суб'єкти господарювання сфери роздрібної торгівлі мають здійснювати розрахунки із покупцями із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій;
- зменшити базову ставку ПДВ до мінімального рівня, що діє в країнах ЄС;
- запровадити більш високі ставки з ПДВ для товарів, які є шкідливими для здоров'я з метою вивести їх із ринку, наприклад: продукти харчування із вмістом гідрогенезованої пальмової олії;
- посилити кримінальну відповідальність за випадки незаконного відшкодування ПДВ не тільки для платників, але і для посадових осіб ДПС;
- спрощення механізму відшкодування ПДВ у випадку експорту товарів, виробництво яких оголошено пріоритетним для економічного розвитку України;
- забезпечення постійного технічного вдосконалення методів контролю за процесом виробництва та обігу підакцизних товарів;
- забезпечення цифрового маркування підакцизних товарів;
- запровадження більш сучасного технічного забезпечення для більш швидкого та прозорого проведення митних процедур;
- вдосконалення процедур контролю за правильним визначенням митної вартості імпортованих товарів.

Національною стратегією доходів 2030 реформувати пропонується і майнове оподаткування у наступних напрямках:

розроблення та затвердження нормативно-правового акту, який буде визначати правові засади та механізми проведення оцінки майна, що буде відображати поточну ринкову вартість об'єктів нерухомості (2024 – 2025 роки);

проведення оцінки об'єктів нерухомості, що містить Державний реєстр речових прав на нерухоме майно (протягом 2026–2027 років:);

наповнення інформаційної бази оціночною вартістю об'єктів нерухомості (протягом 2027 року);

запровадження нової моделі оподаткування об'єктів нерухомого майна, виходячи з їх оціночної вартості (протягом 2027 – 2028 років).

На наш погляд, в Україні майнове оподаткування має бути побудовано за рядом правил, які спрямовані на забезпечення справедливості, ефективності та стимулювання економічного розвитку. Усі власники майна мають сплачувати податок на майно згідно зі своїми можливостями, з урахуванням його вартості та інших обставин. Податкові ставки та правила оподаткування мають бути однаковими для компаній та виключати дискримінацію. В той же час система майнового оподаткування може включати прогресивні ставки податку на майно, де власники більшого майна сплачують вищий податок у порівнянні з власниками меншого майна. Цей принцип сприяє більшій справедливості в розподілі податкового навантаження.

Майнове оподаткування може використовуватися для стимулювання певних видів економічної активності, наприклад, інвестицій в розвиток інфраструктури, охорону навколишнього середовища тощо.

Система майнового оподаткування має бути прозорою та простою для розуміння і використання. Це означає, що правила та процедури оподаткування повинні бути доступними та зрозумілими для всіх платників податків. Також майнове оподаткування повинно стимулювати ефективне використання майнових ресурсів та сприяти розвитку економіки. Чинна податкова політика має сприяти збереженню майнових активів та інвестиційній активності.

Запропоновані правила можуть служити основою для розробки та впровадження ефективної та справедливої системи майнового оподаткування юридичних осіб в Україні.

ВИСНОВКИ

Ця кваліфікаційна робота бакалавра полягає в дослідженні теоретичних основ системи оподаткування юридичних осіб, оцінюванні її ефективності, в обґрунтуванні практичних рекомендацій відносно її вдосконалення.

Реформування системи оподаткування юридичних осіб відбувалося в три основні етапи: I етап – формування власної системи оподаткування юридичних осіб; II етап – приведення структури системи оподаткування юридичних осіб у відповідність до ринкових умов розвитку економіки; III етап – удосконалення системи оподаткування юридичних осіб в умовах перехідної економіки; IV етап – сталий розвиток системи оподаткування юридичних осіб. Нами були досліджені особливості усіх виділених етапів розвитку, обґрунтовані причини законодавчих змін.

Основні податки, які сплачують юридичні особи – це податок на прибуток, ПДВ, акцизний збір, ввізне мито, податок на майно. Нами розглянуто характеристику окремо кожного з них у рамках IV етапу становлення та розвитку вітчизняної системи оподаткування юридичних осіб, яку ми охарактеризували як сталий розвиток у рамках чинного в Україні Податкового кодексу.

Проблематика оподаткування юридичних осіб у різних державах досить різноманітна і залежить від різних факторів, таких як: законодавство країни, типи податків, які застосовуються, специфіка галузі бізнесу тощо. Стосовно українського досвіду оподаткування юридичних осіб нами були виокремлені та досліджені наступні проблеми: проблема високого податкового навантаження; складність податкового законодавства; проблема штучної збитковості підприємств; проблема відсутності податкового стимулювання інвестиційного розвитку підприємств; проблеми спрощеної системи оподаткування юридичних осіб тощо.

Фіскальний аспект є дуже важливим під час оподаткування юридичних осіб. Держава оподатковує їхні прибутки, доходи та майно. За питомою вагою у податкових надходженнях зведеного бюджету України лідирує ПДВ – його частка 35,5% у 2023 році. Тенденцію поступового скорочення питомої ваги ПДВ повторює акцизний податок: показник скорочувався з 13,7% у 2016 році до 8,6% у 2022 році. У 2023 році акцизний податок відновив своє фіскальне значення до 11,6%. Податок на прибуток підприємств займає значну питому вагу в податкових надходженнях зведеного бюджету. Впродовж всього періоду дослідження вона досить суттєво коливалася з 7,7% до 11,4% податкових надходжень зведеного бюджету. Дослідження динаміки надходжень податку на прибуток підприємств, а також непрямих податків дозволило нам розробити трендові моделі для прогнозування надходжень цих податків у 2024 році.

Дослідження структури податкових надходжень Державного бюджету України та місцевих бюджетів дозволило зробити висновок, що юридичні особи переважно сплачують загальнодержавні податки до Державного бюджету. До місцевих бюджетів юридичні особи перераховують частково податок на прибуток, акцизний податок з роздрібних продажів, місцеві податки та збори. При цьому, якщо єдиний податок переважно сплачують фізичні особи, то плату за землю та місцеві збори – юридичні особи.

Під час діагностики стану податкового навантаження на виробничу діяльність підприємств в Україні було досліджено, як змінювалися сплати підприємствами податку на прибуток до зведеного бюджету відносно ВВП. Встановлено, що у 2022 році рівень перерозподілу ВВП стабілізувався на рівні 2,52% обсягу номінального ВВП. Підкреслено, що серед усіх платників податку на прибуток найбільше сплачують приватні підприємства. Частка державних підприємств значно скоротилася, натомість зростала частка банківських установ.

Нами також було розраховане податкове навантаження на прибуток підприємств, яке з 2015 року поступово збільшувалося з 8,2% до 11,5% у 2016 році та до 10,9% у 2017 році. З 2018 року податкове навантаження на прибуток

підприємств ще більше зросло через скорочення збитків, що зменшують податкові зобов'язання з цього податку. У 2021 та 2022 роках податкове навантаження на прибуток прибуткових підприємств незначним чином зменшилося.

Стосовно надходжень непрямих податків, у 2022 році вони склали 16,0% обсягу номінального ВВП. Це найбільший показник за весь період дослідження, порівняно із 2016 роком він збільшився на 1,0 відсоткових пункти, порівняно із попереднім роком зростання склало 2,2 процентні пункти. Ми встановили скорочення надходжень непрямих податків до бюджетів усіх рівнів відносно ВВП протягом 2019 – 2021 років.

Розрахунок податкового навантаження на додану вартість в Україні наведений показав наближення результату у 2015 році до нормативної ставки ПДВ, то в подальшому ми бачили скорочення податкового навантаження, особливо у 2020 та 2021 роках. У 2022 році податкове навантаження склало 11,3% загального обсягу кінцевих споживчих витрат, відповідно розмір продуктивності ПДВ збільшився до 56,5%.

Також було проведено аналіз індивідуального податкового навантаження на підприємство ТОВ «Альянс Україна».

Дослідження міжнародного досвіду оподаткування виробників, розкриття проблем та позитивних здобутків зарубіжних країн дозволило нам розробити принципи побудови ефективної системи оподаткування юридичних осіб та власні шляхи її реформування. Серед них:

- необхідно запровадити практику зменшення оподатковуваного прибутку підприємств на витрати на інвестиційну діяльність;
- запровадити мінімальну ставку оподаткування прибутку підприємств у розмірі 15% для пріоритетних галузей економіки;
- ввести прогресію в оподаткуванні прибутку підприємств, в результаті якої держава має одержати можливості оподатковувати надприбутки за більшою, порівняно із базовою ставкою податку;

- дозволити підприємствам зменшувати оподатковуваний прибуток на суму недоамортизованих основних засобів до повного погашення минулих капітальних витрат юридичної особи;
- провести податкові аудити у юридичних осіб, що декларують збитки протягом тривалого часу;
- удосконалити роботу із податковими ризиками несвоєчасної та неповної сплати до бюджету податку на прибуток;
- перевести усіх суб'єктів господарювання сфери роздрібної торгівлі на сплату ПДВ;
- усі суб'єкти господарювання сфери роздрібної торгівлі мають здійснювати розрахунки із покупцями із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій;
- зменшити базову ставку ПДВ до мінімального рівня, що діє в країнах ЄС;
- запровадити більш високі ставки з ПДВ для товарів, які є шкідливими для здоров'я з метою вивести їх із ринку, наприклад: продукти харчування із вмістом гідрогенезованої пальмової олії;
- посилити кримінальну відповідальність за випадки незаконного відшкодування ПДВ не тільки для платників, але і для посадових осіб ДПС;
- спрощення механізму відшкодування ПДВ у випадку експорту товарів, виробництво яких оголошено пріоритетним для економічного розвитку України;
- забезпечення постійного технічного вдосконалення методів контролю за процесом виробництва та обігу підакцизних товарів;
- забезпечення цифрового маркування підакцизних товарів;
- запровадження більш сучасного технічного забезпечення для більш швидкого та прозорого проведення митних процедур;
- вдосконалення процедур контролю за правильним визначенням митної вартості імпортованих товарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Л. Ризики - сигнали тривоги в оподаткуванні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2010, № 2 (49). С. 74 – 83.
2. Антипов А. Р. Облік податку на прибуток: бухгалтерський та податковий аспект. *Бухгалтер*. 2015. № 14. С. 12 – 18.
3. Атаманчук Н. І. Особливості акцизного оподаткування в Україні. Вісник НТУУ КПІ. Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1 (41). 2019. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/32632/1/VPSP2019-1_73-77.pdf (дата звернення: 16.02.2024)
4. Бодров В. Податкове регулювання в умовах формування цифрової економіки України. *Економічний вісник. Серія «Фінанси, облік, оподаткування»*. 2018. № 2. С. 30 – 37.
5. Борзенкова О. Д. Податок на прибуток як інструмент державного регулювання соціально - економічних процесів в Україні. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=847> (дата звернення: 25.03.2024)
6. Буй Т. І. , Прімерова О. К., Мельник А. І. Вплив податку на прибуток на економічне зостання в Україні. *International Scientific Journal “Internauka”. Series: “Economic Sciences”* URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/adaedc82-610b-4f02-a5ac-a394f4573df4/content> (дата звернення: 26.01.2024)
7. Бюджетна система України: проблемні питання : колект. моногр. / За заг. ред. В. Г. Баранової. Одеса: ВОИ СОІУ «Атлант», 2013. 252 с.
8. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 21.02.2024)

9. Виєчка О. Сучасні тенденції в оподаткуванні прибутку корпорацій: перспективи податка на виведений капітал. *Економіка промисловості*. 2018. № 2. С. 24 – 49.
10. Волохова І. С., Луніна І. О., Слатвінська М. О., Хомутенко А. В. та ін. Трансформаційні процеси у податковій системі України: монографія. За ред. д-ра екон.наук І. С. Волохової. Одеса: Атлант, 2018. 383 с.
11. Волохова І. С., Хомутенко А. В. та ін Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України: монографія. / За ред. д-ра екон. наук І. С. Волохової. Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2021. 395 с.
12. Волохова І. С., Дубовик О. Ю. та ін. Податкова система: Навчальний посібник. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 412 с.
13. Волохова І.С., Логвіновська С.І. Оподаткування прибутку підприємств в Україні: результати регулюючого впливу. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. Вип. №2 (82). С.94-101.
14. Височина А.В., Таранченко А.Д. Фіскальна ефективність податку на прибуток для держави та бізнесу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. №13. С. 1047–1053.
15. Вишневський В. П. та ін. Цифровізація економіки України: трансформаційний потенціал : монографія / За ред. В. П. Вишневського та С. І. Князева. Київ : Академперіодика, 2020. С. 188.
16. Гаркушенко О. М. Кувалдіна О. О. Проблеми і майбутнє податку на прибуток підприємств та ПДВ в умовах цифровізації. *Економіка промисловості*. 2021. № 3 (95). С. 52 – 69.
17. Гетманцев Д. О., Форсюк В. Л., Бойко Н. В. Непряме оподаткування. Правова сутність та адміністрування : наук. - практ. посіб. К: Юрінком Інтер, 2014. 336 с.
18. Головне управління статистики в Одеській області URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.03.2024)
19. Державний веб-портал бюджету для громадян URL:<https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2024)

20. Дзівінська Ю. О., Ярема Б. П. Сучасний стан та перспективи оподаткування прибутку підприємств в Україні. *Молодий вчений*. № 3 (43), 2017. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/150.pdf> (дата звернення 03.04.2024)
21. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 23.03.2024)
22. Державна казначейська служба України. Офіційний портал Д К С У. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення 17.03.2024)
23. Дмитренко А. В., Лебедик Г. В. Особливості справляння акцизного податку в Україні та практика оподаткування. *Eurasian Academic Research Journal*. 2017. № 12. С. 61 – 66.
24. Закон України від 28.12.94 № 334/94 - ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov-zakonodavstv o/zakoni-ukraini/arhiv-zakoniv-ukraini/zakoni-ukraini-za-1994-rik/30626.html> (дата звернення 11.03.2024)
25. Диференціація ставок ПДВ: за і проти. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2010/05/19/235781/>
26. Жукевич О. М. Актуальні проблеми застосування ПДВ в Україні. *Економічний простір*. 2009. № 22/2. С. 258 - 264.
27. Карпенко С. П. Оподаткування доданої вартості: Європейський досвід та Українські реалії. *Ефективна економіка*. № 12. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3650>
28. Кіянчук І.І. Проблеми справляння ПДВ в Україні та шляхи їх вирішення. *Світ фінансів*. № 4. 2015 рік. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2849/1/%D0%9A%D1%96%D1%8F%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%86.pdf> (дата звернення: 26.01.2024)
29. Копчинська К. О. Етапи реформування податку на прибуток підприємств в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. №14. С. 125 - 130.

30. Кміть В. М., Комарницький В. І. Проблеми і недоліки діючої системи непрямого оподаткування в Україні. Гроші , фінанси і кредит. Випуск 2(07). 2018р. URL : http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/2_07_uk/26.pdf (дата звернення: 15.02.2024)
31. Кузьмінський Ю. Податок на додану вартість в Україні та деяких країнах. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 6. С. 43 – 50.
32. Кувалдіна О. О. Проблема оподаткування податком на прибуток в умовах цифрової економіки та В Е Р S. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. №34, 2020. URL:http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/34_2020ua/23.pdf (дата звернення 19.03.2023)
33. Луніна І. О. Реформування податку на прибуток підприємств у контексті забезпечення стійкості державних фінансів. *Економіка України*. 2018. №. 7. С. 46 - 58.
34. Мелих О.Ю. Фіскальна та економічна ефективність оподаткування прибутку підприємств: вітчизняні реалії та шляхи подолання проблем. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/119.pdf (дата звернення: 30.03.2024)
35. Митний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. (дата звернення: 26.01.2024)
36. Молдован О. ПДВ: скасувати не можна реформувати. Економічна правда. 2010. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/11/14/631109/> (дата звернення: 26.02.2024)
37. Номінальний ВВП, прямі іноземні інвестиції в Україну за 2014 – 2022 роки / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/> (дата звернення: 02.04.2024)
38. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: <http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/index> (дата звернення 14.03.2024)
39. Офіційний веб - сайт Верховної Ради України URL : <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index> (дата звернення: 27.03.2024).

40. ПДВ в умовах воєнного стану. 16 березня 2022.
URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/576814.html> (дата звернення: 26.01.2024)
41. Податок на готівку та гарантія відшкодування ПДВ: реформа "10-10-10" знову на порядку денному. Що там нового? Економічна правда
URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/12/26/695422/> (дата звернення: 26.02.2024)
42. Податки під час війни: що змінилося для бізнесу Або адаптація податкового законодавства до умов воєнного часу. 2023 рік.
URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/211250_podatki-pd-chas-vyni-sh-cho-zmnilosya-dlya-bznesu (дата звернення: 16.03.2024)
43. Податковий кодекс України: Закон України . URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 05.03.2024).
44. Податкова система : навчальний посібник / за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
45. Податкова система : навчальний посібник / за заг. ред. Баранової В.Г. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
46. Податок на прибуток 2023. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7206-platnik-podatku-na-pributok-na-zagalnih-pdstavah> (дата звернення 03.03.2024)
47. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 2 грудня 2021 року № 1928-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (дата звернення: 25.03.2024)
48. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 3 листопада 2022 року № 2710-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (дата звернення: 25.02.2024)
49. Савченко А. М., Гудим І.А. Порівняльний аналіз податку на прибуток та податку на виведений капітал: сучасні реалії та перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 66–69.
50. Світовий досвід оподаткування . Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps->

ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/poland/ (дата звернення: 22.03.2024).

51. Трансформація акцизної політики України : монографія. За заг. ред. В.І. Коротуна. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 404 с.

52. Фінансова система : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра екон. наук І. С. Волохової. Львів: ННБК «АТБ», 2022. 274 с

53. Фінанси: експрес - курс: Навч. посібник / За заг. ред. І. С. Волохової. - Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с.

54. Фінанси : навчальний посібник у 2-х частинах / за заг. ред. Баранової В.Г. Одеса: Атлант, 2015. Ч. 1. 344 с.

55. Фінанси : навчальний посібник у 2-х частинах / за заг. ред. Баранової В.Г. Одеса: Атлант, 2015. Ч. 2. 309 с.

56. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності у 2010 – 2022 роках / Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2024)

57. Фінансовий портал Міністерства фінансів URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/> (дата звернення 14.04.2024)

58. Хомутенко В. П. Фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств в Україні. *Економіка та держава*. 2017. №. 2. С. 61 - 65.

59. Ціна держави URL: <http://www.cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення: 26.01.2024)

60. Шорохова Ю. С. Історія виникнення податку на прибуток підприємств на теренах України. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 128. С. 112 - 118.

61. Шумський Р. В. Зарубіжний досвід побудови системи прибуткового оподаткування юридичних осіб. *Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*. URL : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=33570> (дата звернення 20.03.2024)

62. Як розрахувати податок на прибуток 2023 URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7207-yak-rozrahuvati-podatok-na-pributok> (дата звернення 10.04.2024)
63. Ярема Я.Р., Бей І.М. Адаптація зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств до вітчизняної практики. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2(13). 2019. URL:http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/55.pdf (дата звернення: 20.03.2024)
64. Ярошенко Ф. О. та ін. Історія податків та оподаткування в Україні : навчальний посібник / За заг. ред. А. М. Подоляки. Київ : Видавничий дім «Персонал», 2012. 416 с.
65. Bunn D. Summary and Analysis of the OECD's Work Program for BEPS 2.0. URL: <https://taxfoundation.org/oecd-work-programbeps-analysis/> (дата звернення 22.02.2024)
66. Digital economy report 2019. URL : https://unctad.org/system/files/official-document/der2019_en.pdf (дата звернення 20.03.2024)
67. Dackehag M. Taxation of income and economic growth: An empirical analysis of 25 rich OECD countries / M. Dackehag, Å. Hansson. // Lund University. 2012. №6.
68. Corporate Taxes and Economic Growth. National Economic Consulting. 2010. URL: http://www.techceocouncil.org/clientuploads/reports/Corporate_taxes_and_Economic_Growth_FEB.pdf (дата звернення 08.02.2024)
69. European Commission. Fair Taxation of the Digital Economy. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/companytax/fair-taxation-digital-economy_en (дата звернення 16.04.2024)

ДОДАТКИ

Характеристика пільгових режимів оподаткування прибутку підприємств

Пільговий режим ПнП	Інформація про застосування
«Дія-Сіті»	Початок дії: з 1 січня 2022 року. Термін дії: не обмежений, але не менш як на 25 років з дня внесення до реєстру Дія Сіті запису про першого резидента Дія Сіті. Призначення: Стимулювання діяльності у сфері комп'ютерного програмування, консультування з питань інформатизації, діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням, видання комп'ютерних ігор та інших програм, надання програмних продуктів у режимі «онлайн», освітня діяльність у галузі ІТ, кібербезпека проектування, виробництво безпілотних повітряних суден (літальних апаратів) та/або безпілотних водних (надводних, підводних) суден (апаратів) та/або безпілотних наземних транспортних засобів (апаратів, комплексів, платформ), комплектувальних виробів до зазначених суден, засобів (апаратів, комплексів, платформ), їх технічне обслуговування та ремонт, тощо. Для того, щоб бути зареєстрованим резидентом Дія Сіті суб'єкт господарювання має відповідати низці критеріїв. Преференції в частині ПнП: Резиденти Дія Сіті можуть самостійно обрати один із двох варіантів оподаткування своїх доходів: ПнП на особливих умовах (за ставкою 9 % до бази оподаткування, яка визначається на підставі операцій із розподілу прибутку та операцій, які прирівнюються до такого розподілу) або ПнП на загальних підставах (за ставкою 18 %). Кількість платників: Всього станом на 01 грудня 2023 року обліковується в реєстрі Дія-сіті 722 юридичних осіб. 329 резидентів Дія-сіті (45,6 %) перебувають на особливих умовах оподаткування ПнП.
«Індустріальні парки»	Початок дії: з 19 липня 2022 року. Термін дії: : не менше 10 років, починаючи з першого числа першого місяця календарного кварталу, що визначений платником податку – учасником індустріального парку у поданій заяві. Призначення: Стимулювання створення в Україні індустріальних парків у сферах переробної промисловості, збирання, оброблення й видалення відходів, відновлення матеріалів. Преференції в частині ПнП: Передбачене звільнення від оподаткування ПнП протягом 10 послідовних років, визначених платником податку. Кількість платників: Всього станом на 01 листопада 2023 року до Реєстру

Продовження додатку А

Пільговий режим ПнП	Інформація про застосування
	індустріальних (промислових) парків включено 70 індустріальних парків, у 37 із них визначено керуючі компанії, у 10 з них 23 учасника. Один учасник індустріального парку декларує пільгу з ПнП, починаючи з 2023 року.
«Інвест-няня»	Початок дії: з 13 січня 2021 року. Термін дії: до 01 січня 2035 року. Призначення: Стимулювання українських та закордонних інвесторів до розвитку проектів із значними інвестиціями (від 12 млн євро) і тривалістю реалізації до 5 років у сферах переробної промисловості, видобутку корисних копалин для подальшого збагачення, поводження з відходами, транспорту, логістики, освіти, охорони здоров'я тощо. Преференції в частині ПнП: Передбачене звільнення від оподаткування ПнП протягом п'яти послідовних років, визначених платником податку, але не раніше початку функціонування таких об'єктів інвестування та за умови виконання інвестором своїх зобов'язань за спеціальним інвестиційним договором. Кількість платників: Мінекономіки отримано 5 заявок на реалізацію інвестиційних проектів (в тому числі 2 – у 2022 році), але активні проекти призупинені або не розпочаті через агресію російської федерації.
«Спеціальні умови для підприємств у шахтарських регіонах»	Початок дії: з 01 січня 2022 року. Термін дії: до 01 січня 2037 року. Призначення: Стимулювання розвитку шахтарських регіонів. Режимом можуть скористатися переробні підприємства, утворені після 1 січня 2022 року, місцем податкової адреси і здійснення діяльності яких є населені пункти згідно переліку, визначеного Податковим кодексом України. Такі підприємства мають відповідати низці інших критеріїв (зокрема щодо максимального обсягу річного доходу (не більше 40 млн грн) та мінімальної середньооблікової кількості працівників (не менше 10 осіб). Преференції в частині ПнП: Передбачене звільнення від оподаткування ПнП на весь період дії режиму за фактом реєстрації платника податку у відповідному регіоні. Кількість платників: Не подано заяв на реєстрацію через агресію російської федерації.

Джерело: дані ДПС, інформація Мінекономіки, аналіз Мінфіну.